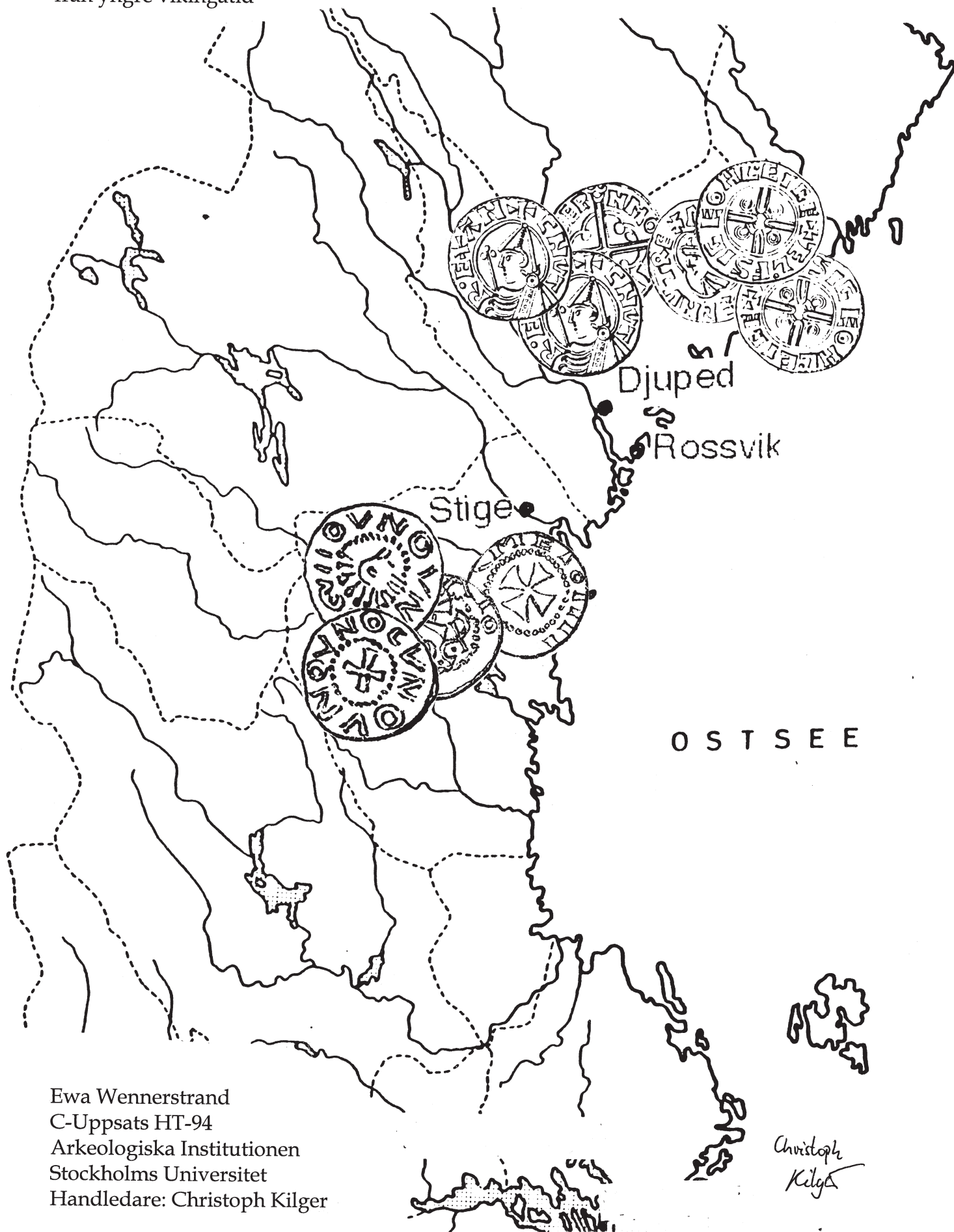

TRE SKATTFYND I VÄSTERNORRLAND

En korologisk jämförande studie av skattfynd i Sverige, Danmark och på Västslaviskt område från yngre vikingatid

Ewa Wennerstrand
C-Uppsats HT-94
Arkeologiska Institutionen
Stockholms Universitet
Handledare: Christoph Kilger

Abstract

This essay is a comparative study of silverhoards in Sweden, Denmark and West-Slavic areas from the 1020s. Three silverhoards from northern Sweden - the provinces of Medelpad and Ångermanland - are in focus. This area together with Trondelagen in Norway is a potential economic high-activity zone. In order to find out if these hoards have characteristic features, the compositions of the hoards from different areas but from the same period are being studied. The analysis also aims at locating potential import areas for the coins in Medelpad-Ångermanland. The analysis is based on German and English coins struck before 1030.

The analysis showed that some types of Frisian coins and Sachsenpfennige characterizes the three silverhoards in Medelpad-Ångermanland. The two hoards i Ångermanland also had a very large amount of coins struck by king Cnut, which is also the case for two Danish silverhoards from the same period. As for the Frisian coins and the Sachsenpfennige, silverhoards in the West-Slavic area between the Oder estuary and the Mecklenburg gulf has a similar composition.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1 Definitioner och förkortningar.....	1
1.2 Frågeställning.....	2
1.3 Teori.....	2
1.4 Metod.....	3
1.5 Arbetets uppläggning.....	3
1.6 Material och avgränsning.....	3
1.7 Källkritik.....	4
1.8 Forskningshistorik.....	4
2. BAKGRUND.....	4
2.1 Silverskatter: Sammansättning och ursprung.....	4
2.2 Silverskatter: Sjöroveri eller handel?.....	5
2.3 Silverskatter: Tolkningar.....	6
2.4 Medelpad-Ångermanland.....	7
2.4.1. Historisk bakgrund.....	7
2.4.2. Förkortningar till cirkeldiagramen i de tre nedanstående paragraferna.....	7
2.4.3. Stige, Indal socken, Medelpad.....	8
2.4.4. Djuped, Styrnäs socken, Ångermanland.....	10
2.4.5. Rossvik, Nora socken, Ångermanland.....	13
3. BEGREPPEN IMPORT OCH CIRKULATION.....	15
3. ANALYS.....	16
3.1 Korologisk analys av de tyska typerna.....	16
3.1.1. Oberlothringen.....	16
3.1.1.1. Toul.....	16
3.1.1.2. Verdun.....	17
3.1.1.3. Dieulouard.....	18
3.1.1.4. Saint Dié.....	19
3.1.1.5. Remiremont.....	19
3.1.1.6. Metz.....	20
3.1.2. Niederlothringen.....	21
3.1.2.1. Utrechterområdet.....	22
3.1.2.1.1. Deventer.....	22
3.1.2.2. Friesiskaområdet.....	23
3.1.2.2.1. Emden.....	23
3.1.2.2.2. Jever.....	24
3.1.2.2.3. Friesland, obestämda typer.....	25
3.1.3. Sachsen.....	26
3.1.3.1. Nidersachsen.....	26
3.1.3.1.1. Stade.....	26
3.1.3.2. Ostfalen.....	27
3.1.3.2.1. Magdeburg.....	27
3.1.3.2.2. Sachsenpfennige.....	29
3.1.4. Franken.....	30
3.1.4.1. Würzburg.....	31
3.1.4.2. Bamberg.....	32
3.1.5. Böhmen.....	32
3.1.5.1. Böhmen.....	33
3.2. Korologisk analys av de engelska typerna.....	36
3.2.1. Reformmynt.....	37
3.2.2. Ethelred II (övriga mynttyper).....	37
3.2.3. Knut.....	37
3.3. Skatten från Trondheim.....	39
3.4. Likheter mellan Stige-, Djuped- och Rossvikskatterna samt övriga skatter från 1020-tal.....	40
4. SAMMANFATTNING AV ANALYSEN.....	43
5. DISKUSSION.....	44
6. TOLKNING OCH SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGAR.....	45
6.1. Går det att urskilja ett mönster i Medelpad-Ångermanland skatternas sammansättning?.....	45
6.2. Vilka likheter och olikheter kan noteras gentemot andra områden?.....	46
6.3. På vilka vägar har mynten kommit till Medelpad-Ångermanland?.....	46
7. SAMMANFATTNING.....	46
LITTERATURFÖRTECKNING.....	48

TABELLER OCH FIGURER

Stige, Me

Diagram typ 1: Total sammansättning.....	8
Diagram typ 1.1: Övriga 6,2% av totala skatten.....	8
Diagram typ 2: De tyska myntens fördelning enligt områden.....	9
Diagram typ 3: De engelska myntens fördelning enligt typer.....	9
Stapeldiagram: De tyska och engelska myntens kronologiska tyngdpunkt.....	10

Djuped, Ån

Diagram typ 1: Total sammansättning.....	11
Diagram typ 1.1: Övriga 1,6% av totala skatten.....	11
Diagram typ 2: De tyska myntens fördelning enligt områden.....	11
Diagram typ 3: De engelska myntens fördelning enligt typer.....	12
Stapeldiagram: De tyska och engelska myntens kronologiska tyngdpunkt.....	12

Rossvik, Me

Diagram typ 1: Total sammansättning.....	13
Diagram typ 1.1: Övriga 8,1% av totala skatten.....	13
Diagram typ 2: De tyska myntens fördelning enligt områden.....	14
Diagram typ 3: De engelska myntens fördelning enligt typer.....	14
Stapeldiagram: De tyska och engelska myntens kronologiska tyngdpunkt.....	15

Tabell 1. Dronningensgate 10, Trondheim, t.p.q. 1030-tal.....	39
Tabell 2. Karakteriserande kriterier för skatterna i Medelpad-Ångermanland och i vilken utsträckning de förekommer hos andra skatter.....	40

Separat APPENDIX bifogas med kartor

1.INLEDNING

Två tredjedelar av alla vikingatida silverskatter är funna på Gotland (Malmer 1983: 185).

Forskningen har därför av naturliga skäl fokuserats till Gotland eftersom det är där det största materialet finns. Det är därför av intresse att inrikta sig på andra områden där silverimporten har spelat en viktig roll. Vid en kvantitativ analys kommer alltid Gotland att framstå som det mest aktiva import området. Men om en analys koncentreras till skatternas sammansättning under en viss period kan kanske bilden ändras. Medelpad och Ångermanland har beskrivits som en möjlig intensiv ekonomisk zon vilken kan ses i samband med Tröndelagen i Norge (Hårdh 1992: 54). Denna uppsats kommer därför att baseras på 3 skatter från Medelpad och Ångermanland. Tyngdpunkten ligger dock inte på kontakterna med Tröndelag, utan huruvida Medelpad-Ångermanland kan utgöra ett autonomt område i förhållande till övriga östersjöområden.

Jag vill även tacka Christoph Kilger och Kenneth Jonsson på Numismatiska Forskningsgruppen i Stockholm för handledning, samt Svein H. Gullbeck, Oslo Universitet, för information angående den opublicerade Trondheim-skatten.

1.1 Definitioner och förkortningar

Numismatiska förkortningar och definitioner:

Dbg	Avser det nummer som de tyska mynttyperna fått av den tyska numismatikern Hermann Dannenberg
Efterprägling	När en mynttyp präglas med samma eller liknande ikonografi som en tidigare mynttyp. Efterpräglingarnas inskrift är ofta obegriplig och har endast syftet att likna den ursprungliga mynttypen. De mynttyper som efterliknas är ofta de som förekommer i stor mängd och kan tänkas ha varit populära i handels-sammanhang.
KJ	Kenneth Jonssons numrering av svenska skattfynd
Mynterre	Den person som har rätten att präglade mynt
Myntträtt	Rätten att präglade mynt, vilken erhålls från kungen
Prägling	Avser mynttypens präglingsperiod, d.v.s. den period då typen präglas
REFNR	I tabeller anges mynttypernas referensnummer, d.v.s. den beteckning som typerna fått av författarna till C-uppsatserna efter det att den absoluta kronologin upprättats. Referensnumreringen ersätter eller kompletterar Dannenbergs beteckningar.
T.p.q.	<i>Terminus post quem</i> , det yngsta myntet i en skatt som anger när skatten tidigast kan vara nedlagd. I tabellerna som visar antalet mynt och fynd i Sverige anges mynttypens äldsta t.p.q., d.v.s. t.p.q. för den äldsta skatt där mynttypen påträffats vilket indikerar när typen tidigast kom in i landet. I tabellerna över skatter från 1020-tal anges skatternas t.p.q.
VS OMR	Västslaviskt område

Övriga definitioner:

Danmark	Nuvarande Danmark
Sverige	Nuvarande Sverige, observera att Skåne, Halland och Blekinge tillhörde Danmark under den period som uppsatsen avser.
Västslaviskt område	Nuvarande Polen och östra Tyskland
1020-tal	I Sverige finns det ett stort antal skatter med slutmynt (d.v.s. det yngsta myntet som daterar skatten) från 1017-1029. Denna period anges som 1020-tal i uppsatsen. På Västslaviskt område motsvaras denna period av 1016-1029 och i Danmark 1023-1029.

Landskaps och områdes indelningar:

Sverige

Sk	Skåne	Up	Uppland
Bl	Blekinge	Vs	Västmanland
Ha	Halland	Vr	Värmland
Sm	Småland	Dr	Dalarna
Öl	Öland	Gä	Gästrikland
Go	Gotland	Hä	Hälsingland
Vg	Västergötland	Hr	Härjedalen
Ög	Östergötland	Me	Medelpad
Bo	Bohuslän	Jä	Jämtland
Ds	Dalsland	Ån	Ångermanland
Nä	Närke	Nb	Norbotten
Sö	Södermanland	La	Lappland

Danmark

Fe	Fejö
J	Jylland
Sj	Sjælland

Västslaviskt område

I	Storpolen
II	Pommern
II/V	Väster om Oder
II/v	Öster om Oder
III	Masowien
IVA	Lillpolen
IVB	Böhmen, Schlesien
IVC	Masurien
V	Polabien (östra Tyskland)
Slask	Avser området Schlesien
Kujawy	Område i Storpolen

1.2 Frågeställning

Hur skiljer sig sammansättningen i skatter från området Medelpad-Ångermanland gentemot skatter i andra områden från samma tidsperiod? I de fall då tydliga särdrag går att påvisa kan dessa vara till hjälp vid kartläggningen av kontakter mellan olika områden i Sverige och utlandet. Eventuella ekonomiska aktivitetscentra kan även lokaliseras. Frågeställningen lyder följaktligen:

1. Går det att urskilja ett mönster i Medelpad-Ångermanland skatternas sammansättning?
2. Vilka likheter och olikheter kan noteras gentemot andra områden?
3. På vilka vägar har mynten kommit till Medelpad-Ångermanland?

1.3 Teori

Materialet bearbetas med ett positivistiskt synsätt då frågeställningen och materialets beskaffenhet är lämpat för statistisk och kvantitativ bearbetning. Mina frågor till materialet med tyngdpunkten på de norrländska skatterna är dock subjektiva och styrande. Jag finner det troligt att Medelpad-Ångermanland som är en geografiskt avgränsad zon med stora silverskatter har bedrivit handel med områden på kontinenten. Detta påverkar analysarbetet och tolkningen.

Det vikingatida samhället påverkades starkt av det väladministrerade kejsarriket i Tyskland och kungadömet England och deras ekonomiska system. Koncentrationen av myntskatter till olika områden ligger ibland i anslutning till handelsplatser. Så är t.ex. fallet med skatterna i Medelpad-Ångermanland. En stor myntimport verkar därför spegla områdets handelsverksamhet. Silvret skänkte säkerligen i egenskap av ädelmetall även en viss status. En stor mängd silver i ett område kan därför tolkas som bygdens eller gårdens behov av att markera sin status och makt.

Silverskatterna beskriver kanske en övergång där metallens värde som status symbol övergår till ekonomisk makt. Kontakterna med kontinenten ger insikt i de fördelar som präglingsen av egna mynt innebar för de som hade makten (t.ex.: (i) avgifter kunde erhållas vid förläningen av mynträtt; (ii) den lokala marknaden kunde kontrolleras i fall endast ortens egna mynt gällde för handel, övriga mynt och silver fick växlas mot ortens mynttyper.; (iii) I propaganda syfte spelade säkerligen präglingsen av mynt en stor roll. Kungens eller kejsarens bild och/eller religiösa symboler spreds på detta sätt till var man.

1.4 Metod

Det numismatiska materialet analyseras enligt komparativ och korologisk metod där spridningsbilden för de mynt präglade i ett antal tyska myntorter respektive engelska mynttyper i Sverige studeras. Även enskilda skatters sammansättning under 1020-tal i Sverige, Danmark och på västslaviskt område analyseras enligt denna metod. Sammansättningen för de tre skatterna i Medelpad-Ångermanland sätts i relation till den stora spridningsbilden, samt till enskilda fynd.

1.5 Arbetets uppläggning

De tyska präglingsorterna analyseras separat. Både helheten och de enskilda mynttypernas spridning studeras. De mynttyper som verkar karakteriserande för Medelpad-Ångermanland noteras. Cirkulationsperioden för dessa karakteriserande typer indikerar om kontakten var direkt eller sekundär.

De bilder som de olika präglingsorterna ger läggs samman i geografiskt avgränsade områden, t.ex. Sachsen eller Franken. Syftet är att abstrahera analysen. Detta visar ifall vissa områden har en livligare kontakt med Medelpad-Ångermanland än t.ex. Skåne och Gotland.

De enskilda skatterna från 1020-tal analyseras per präglingsort. Likheter i sammansättningen noteras. Samma mynttyper i Danmark eller på västslaviskt område kan betyda att mynten cirkulerat i dessa områden innan de importerades till de olika regionerna i Sverige. De kan även ha erhållits från dessa platser som gäld eller genom merkantil verksamhet.

De tre västslaviska skatterna, Quilitz, Thurow (Züssow) och Schwaan I, är markerade med fetstil i tabellerna i analysdelen. Dessa är stora blandade och väldokumenterade skatter som ligger nära handelsplatser eller antagna centralorter och således påminner om Stigeskatten (munt. upp. Kilger). Det är av intresse att se om denna analys visar på ytterligare likheter mellan dessa fynd och de norrländska fynden.

1.6 Material och avgränsning

Materialet är endast numismatiskt i det avseende att undersökningen baseras på analysen av mynttyper. Vissa skatters geografiska belägenhet diskuteras dock, vilket ger ett arkeologiskt perspektiv.

I Sverige kartläggs materialets spridning per landskap. På svenskt, danskt och västslaviskt område analyseras materialets förekomst i skatter från 1020-tal. Den tidsmässiga avgränsningen är dels styrd av de 3 norrländska skatternas t.p.q. men avser också en period från vilken det finns ett stort antal svenska skatter.

Jag har begränsat mig till de tyska och engelska mynttyperna då dessa är i klar majoritet under 1020-tal och följaktligen mest lämpade för denna typ av analys. Det tyska materialet är utvalt enligt följande kriterier: (i) Myntorter som tidigare behandlats i C-uppsater, och där mynten är inordnade i en kronologi med bestämda präglingsperioder; (ii) tyska och böhmiska typer som är präglade före 1030. Det engelska materialet avser samtliga typer som präglats före 1030. Enligt ovanstående behandlas 14 tyska präglingsorter/områden samt England. De tyska områden som anges följer Kluges indelning (Kluge 1991).

De 3 norrländska skatterna som ligger till grund för analysen är: (i) Stigeskatten, Indals sn, Me, t.p.q. 1023; (ii) Djupedskatten, Styrnäs sn, Ån, t.p.q. 1024; (iii) Rossvikskatten, Nora sn, Ån, t.p.q. 1024. Stigeskatten är störst med 2005 mynt, varav 1395 tyska och 388 engelska. De övriga skatterna är utvalda enligt följande kriterier: (i) Registrerade skatter; (ii) Skatter med t.p.q. under 1020-tal; (iii) Skatter som innehåller minst 5 mynt. Detta urval lämnar 42 svenska skatter, 7 danska skatter och 38 västslaviska skatter. Dessutom tillkommer en norsk skatt från Dronningensgate 10, Trondheim, t.p.q. 1030-tal, som dock inte är publicerad. Information om denna skatt har tillhandahållits av Svein H. Gullbeck, Universitetets myntkabinett, Oslo, Norge.

Uppgifter om skatterna är hämtad ur Numismatiska Forskningsgruppens datafiler.

1.7 Källkritik

Denna analys är inte helt fullständig eftersom ett begränsat urval tyska präglingssorter ligger till grund för undersökningen. De präglingssorter som analyseras kan dock anses som representativa. Fakta angående de tyska mynttypernas präglingssorter är hämtad ur tidigare C-uppsatser. Eventuella felbedömningar i dessa kan påverka analysen i denna uppsats. Områden som ej behandlats i C-uppsatser, t.ex. Bayern kan ej tas i beaktande.

De polska fyndpublikationerna (Polskie Skarby Wczesnosredniowieczne.), ur vilka data angående de västslaviska skatterna är hämtad, är inte helt tillförlitliga. Ibland råder osäkerhet angående antal och typer. Detta framgår i analysdelens tabeller. Även originalpublikationerna för de polska och östtyska fynden är summariska med bristande typbestämningar.

T.p.q. anger tidigast möjliga nedläggningsår för skatten. Skatterna kan således vara betydligt senare. T.p.q. är därför bara en indikation. Fortsatt forskning kan även ändra t.p.q. värden.

Presentationen av Stige-, Djuped- och Rossvikskatterna i avsnitt 2.3 är baserad på samtliga mynt i fynden, medan analysen är begränsad till vissa mynttyper.

Antalet skattfynd från olika områden varierar. Vissa områden kan därför verka överrepresenterade, t.ex. Gotland som har ett stort antal skatter. I Danmark däremot finns få stora skatter från 1020-tal.

Den tidsmässiga begränsningen resulterar i att området Medelpad-Ångermanland inte ses i sin helhet. Vad har de tidigare och senare skatterna för sammansättning? Denna tidsmässiga begränsning är dock nödvändig för att ett större geografiskt område skall kunna analyseras inom ramarna för en C-uppsats. Kompletterande analyser för t.ex 1040-tal vore önskvärt då det från denna period finns stora skatter i Ångermanland och Dalarna.

1.8 Forskningshistorik

De första stora numismatiska verken publicerade under 1800-talets senare hälft och ligger till grund för dagens forskning.

Den vikingatida tyska numismatiska forskningens fader, Hermann Dannenberg, fullbordade under 1800-talets sista fjärdedel sitt verk *“Die Deutschen Münzen der Sachsen und Fränkischen Kaiserzeit”* i fyra band. Dessa verk utgör en typologi över de tyska mynten. I modern tid har forskningen bedrivits av bl.a. Vera och Gert Hatz *“Handel und Verkehr zwischen dem Deutschen Reich und Schweden in der späten Wikingerzeit”*. Detta verk presenterar samtliga svenska skatter med tyska mynt.

Bror Emil Hildebrand ordnade de engelska mynten typologiskt redan 1881. Det verk han då publicerade *“Anglo-Sachiska mynt i Svenska Kongl. Myntkabinettet, funna i Sveriges jord”* används än i dag.

Typologin för böhmiska mynt upprättades även den under 1800-talets senare del av E. Fiala. Denne publicerar sitt verk *“Ceske denary”* år 1895. Den senare forskningen har bedrivits av bl.a. Viktor Katz som 1935 publicerade en kronologi för mynt präglade av Boleslav I/II, *“O chronologii denáru Boleslav I. a Boleslav II”*. Det nuvarande standard verket för böhmiska mynt är dock Frantisek Cachs *“Nejstarsi ceske mince, ceske denary do mincovni reformy Bretislava I”* vilket publicerades 1970.

2. BAKGRUND

2.1 Silverskatter: Sammansättning och ursprung

Silverskatter med mynt, bitsilver och smycken är vanliga under vikingatid och förekommer i nord- och östeuropa. Föremålen i skatterna delas upp i två kategorier. Det numismatiska materialet som avser mynten och det arkeologiska materialet som avser bitsilver och smycken.

Det numismatiska materialets sammansättningen skiftar under olika perioder. Under äldre vikingatid (800-975) härrör mynten främst från Kalifatet och i viss mån Byzans (Jonsson 1993: 205-207). Kalifatets ekonomi vilade till stor del på nyttjandet av silverfyndigheter i trakterna kring Tasjkent och Samarkand. Av detta silver präglades dirhomer och smycken tillverkades. Dessa spreds till Europa och Skandinavien via handel (Stenberger 1964: 734). Under 900-talets senare hälft när silvergruvorna i Kalifater började sina och det ryska riket växte sig starkare avtog kontakterna österut. Västslaviska, frankiska och engelska områden blev då en viktigare intressesfär. Skatter från yngre vikingatid (975-1150) består därför till största del av tyska och engelska mynt (Jonsson 1993: 205-207). Exploateringen av silvergruvorna i Harz under 990-talet hade stor betydelse för den tyska präglingen (Hårdh, Jonsson 1986:3). I Tyskland hade till en börjand endast kungen rätt att prägla mynt. Denne kunde dock förläna mynträtten till andra personer inom t.ex adeln och kyrkan. Under 900-talet och 1000-talet

sker en långsam övergång från kunglig till feodal prägling. (Jammer 1952: 33). Mynten präglades alltså av kloster, ärkebiskopar och biskopar, samt av grevar och hertigar. Det är möjligt att kungen tog betalt för att förläna mynträtten. I England var situationen annorlunda. Där genomfördes en myntreform 973 vilken innebar att hela landet skulle ha samma mynttyp på vilken myntorten och myntmästarens namn var angiven. Ungefär vart sjätte år skulle gamla mynttyper växlas in mot den nya (Jonsson 1994: 195). Den främsta skillnaden mellan engelska och tyska mynt är att de engelska mynten är lättare att härleda till en myntort och en myntmästare. De regelbundna indragningarna av gamla typer underlättar även upprättandet av en kronologi. De tyska mynten är ofta efterpräglingsmynt med förvirrande inskrift. Det är därför svårare att härleda till en präglingsort. Flera olika mynttyper präglas samtidigt i olika städer. Antalet mynttyper är större och eftersom det ibland råder osäkerhet om av vem och när typen präglades är det svårare att upprätta en kronologi för mynten. De tyska och engelska mynten kan ha kommit till Skandinavien via råder eller som utbetalda gälder. Det finns dock inte något bevisbart samband mellan gälderna och silverskatterna (Jonsson 1993: 207).

Det omyntade silvret består av smycken, hela eller i bitar, samt plantsar, trådar, spiraler och tenar av silver, s.k. bitsilver. Vanliga smyckeformer är flätade arm och halsringar, permiska ringar (räfflade spirallagda ringar med facetterad ändknopp), spännen samt pärlor och hängen med filigranornering. I gotländska skatter är massiva gjutna armbyglar med geometrisk ornering vanliga (Stenberger 1964: 722-727). Smyckena är av orientaliskt, skandinaviskt, västslaviskt eller sydryskt ursprung. Thunmark har studerat den geometriska dekoren på de gotländska armbyglarna. Denna dekor är utförd med punsar vilket möjliggjorde en stampanalys. Thunmark lyckades på detta sätt lokalisera olika hantverksområden på Gotland (Thunmark 1974: 15-34). Detta är ett exempel på en numismatisk metod som applicerats på ett arkeologiskt material.

2.2 Silverskatter: Sjöroveri eller handel?

Det kan diskuteras huruvida vikingarna erhöll silvret genom handel eller sjöroveri.

I skriftliga källor, t.ex. Artlenburgprivilegiet, berättas det om gutarnas handelsavtal med tyska statsmän på 1100-talet (Östergren 1986: 8). Kanske grundlades dessa handelskontakter redan under 1000-talet. Även de tidigare kontakterna, i österled, under 800-talet utgjordes troligtvis av handelskontakter. Grundandet av handelsstäder på östersjöns sydkust under 700-talet där skandinaviska artefakter påträffats talar även för en kontakt baserad på handel. Under 1000-talet finns ett antal viktiga handelsstäder på nuvarande Polens och Tysklands östersjökust. Dessa grundades redan på 700-talet som handelsorter för olika slaviska stammar. (Herrmann 1985: 251). Dessa orter var ofta strategiskt belägna vid flodmynningar och det arkeologiska materialet är skandinaviskt, frisiskt och anglosaxiskt. De viktigaste orterna för denna uppsats är Oldenburg¹, Mecklenburg/Reric², Arkona/Ralswiek³, Menzlin⁴, Buku/Lübeck⁵ och Wolin⁶.

Råder i västerled finns dokumenterade sedan 700-talets slut och tycks inledas med attacken mot Lindisfarne 793

1. I *Oldenburg* har endast begränsade områden undersökts arkeologiskt. Men det står klart att en befästning anläggs här på östersjökusten redan under 700-talet. Denna befästning ligger på en fördämning och kunde både nås med och från inlandet. Det arkeologiska materialet utgörs bl.a. av skandinavisk import och myntskatter. Oldenburg var handelsort för stammar i området Wagria. (Herrmann 1985: 251).

2. *Mecklenburg* anläggs redan under 600-talet och var obodriternas befästning under folkvandringstid. Herrmann anser sålunda att Mecklenburg är identiskt med handelsorten Reric. Reric ödeläggs i konflikten mellan danskar och obodritar under 800-talet. Mecklenburg/Rerics geografiska placering var mycket strategisk. Den var frankerrikets närmaste hamn mot östersjön och en möjlighet att kringgå Hedeby. (Herrmann 1985:253).

3. *Arkona* och *Ralswiek* ligger längre österut på halvön Rügen och anses vara kopplade till varandra. Ralswiek ligger 2.5 km längre söderut och är den största handelsplatsen. Ralswiek verkar ha varit som mest aktivt under 800-talet och det finns en stor silverskatt med arabiska mynt från denna period. I Arkona finns rester av en kultplats. Det arkeologiska materialet är till viss del iriskt och anglosaxiskt. (Herrmann 1985: 253-261).

4. *Menzlin* som redan nämnts är beläget på floden Peenes nordbank. I detta område har det sedan 500-600-talen funnits en väg som sammanlänkar Elbeområdet med Oderområdet. Det är alltså en strategisk plats som gör det möjligt att kontrollera handeln mellan Frankerriket och västslaviskt område. Det arkeologiska materialet utgörs av bl.a. ovala spännbucklor av skandinaviskt karaktär, torshammare, karaffer från Birka och frisiska kokkärl. Det finns även gravar av skandinavisk karaktär, dock utan vapen men med metallföremål av skandinavisk typ och slavisk keramik. Detta tyder på en bofast befolkning av skandinavisk härkomst liknande den i t.ex. Novgorod och Gorodisce. (Herrmann 1985: 261-263).

(Sawyer 1985: 101-102). De anglosaxiska öarna och Frankerriket härjas sedan 200 år framåt. Vid 900-talets slut när kontakterna med Kalifatet avtar vänds blickarna mot västeuropa. Stavoren plundras 991, Tiel 1006 och Utrecht 1007. Sawyer konstaterar att vikingatågen under slutet av 900-talet och 1000-talet leddes av kungar, vilket inte var fallet tidigare (Sawyer 1985: 181).

I samband med dessa räder krävdes ofta en gäld för att plundringen skulle upphöra. De engelska kungarna visade sig vara de mest villiga och solventa (Sawyer 1985: 182). En komparativ undersökning av de skriftliga källorna angående gälder utbetalda av engelska kungar och de engelska mynten i svenska skatter har dock inte visat på något direkt samband (Jonsson 1993: 207). I vissa fall erhöles gälden i form av landområden, vilket är fallet när Karl den enfaldige avträder Rouen och Seines nedre lopp till Rollo år 911 (Sawyer 1985: 125). Detta område utgjorde också en buffertzonen mot andra vikingar.

Englands kust var uppdelad i olika distrikt med en huvudhamn och flera sekundära hamnar. Handeln mellan England och Östersjöområdet under medeltiden gick via Hamburg och Lübeck. Lasten från England lastades av i Hamburg forslades vidare till Lübeck där den lastades på nya skepp. De varor som importerades till England var timmer, tjära, vax, pälsar och järn. Det har funnits litet bevis för handel med sådant råmaterial under vikingatiden, men senare fynd av vikingaskepp i Roskilde och Hedeby har visat att de var betydligt större och hade större lastkapacitet än vad man tidigare trott (Clarke 1983: 114, 116, 118).

2.3 Silverskatter: Tolkningar

Skatternas betydelse och funktion har diskuterats. Att silvret använts som betalningsmedel är de flesta ense om. Både Lundström (1973: 10) och Hårdh (1992: 51) nämner möjligheten att bitsilvret i skatterna kan tolkas som en anpassning till ett viktsystem och en uppblomstrande handel där små silverenheter är nödvändiga för betalning. Detta skulle i så fall även gälla för de fragmenterade mynten. De drivande orsakerna till bitsilvrets uppkomst i Skandinavien är, enligt Lundström (1973: 36) bl.a. en anpassning till en uppblomstrande handel där små silverenheter är nödvändiga för betalning, samt en anpassning till de kontinentala maknaderna i Tyskland och England med vilka kontakterna ökade under 900-talets sista decennier. En större och mer organiserad handelsverksamhet kan knytas till en bättre fungerande administration vilken i sin tur är grunden för den egna präglingen. En monetär ekonomi med ett stort antal mynt i cirkulation gynnar handeln. Det är mer lätthanterligt för gemene man än ett viktsystem och får, vilket tidigare nämnts, större spridning. Skatterna är alltså knutna till framväxten av ett ekonomiskt system. Dess rituella värde får dock ej förbises.

Men varför tesaurerades mynt, bitsilver och smycken? Om tyngdvikten läggs på dess ekonomiska värde är det inte underligt att vi har sparbössor hemma, eller pengar på banken. Skatter som använts på detta sätt borde dock inte blivit liggande oförbrukade. Skatterna kan ha nedlagts under tider av krig och oro. När sedan den person som nedlagt skatten gått hädan visste ingen var den fanns (Bolin 1945: 128). Östergrens undersökning av gamla skatthyndplatser på Gotland har dock visat att skatterna verkar vara nedlagda i husen (1986: 69). Callmers undersökning av skatternas belägenhet i relation till Arrhenius forsättkartering i Skåne (1934) visar att skatterna ofta ligger i områden med hög fosfathalt, d.v.s. inom bebyggelseområden (Callmer 1979/80: 132). Om det var praxis att förvara skatterna i husen, eller i varje fall inom gårdsområdet, verkar risken för att de skall glömmas bort försvinnande liten. Allt silver tesaurerades inte, utan troligtvis bara ett överskott. Burström menar att en stor mängd skatter blivit kvar eftersom det använts som hemgift och därför även haft ett symboliskt värde (Burström 1993: 33-37). Denna hypotes är begränsad till Gotland och vilar på det faktum att det rådde brist på nytt land till gårdar. Därför hade varje gård troligtvis bara en arvinge. De övriga arvingarna fick en rejäl hemgift för att vara attraktiva på äktenskapsmarknaden, vilket innebar att man gifte sig till en egendom. Unga män kunde också tänkas ge sig ut på räder för att skaffa eget silver till ett brudköp. Denna sociala struktur gynnade rekryteringen av unga män till räder utomlands. Vid brudköpet skänktes silvret till brudens föräldrar vilka förvaldade det som en status symbol för gården, familjen och släkten. En familj som var tvungen att använda hemgiften i ekonomiskt

5. *Buku*, en slavisk handelsstation från 800-talet vid floden Trave som sammankopplas med Lübeck, kontrollerade en viss del av handeln mellan Elbe området och Polabien. (Fehring 1985: 269, 275, 283).

6. *Wolin* grundas på 800-talet på en ö där bifloden Dzwina rinner ut i Oder. Här gick även landsvägsförbindelsen i öst-västlig riktning; via Regia och via Antiqua. (Filipowiak 1991: 7, 12). Wolin var en betydande handelsstad som hade kontakt med både friser och engelsmän (Filipowiak 1991: 9, 30). Staden grundades sannolikt endast för handel då den ligger i ett annars obebyggt område. Syftet var att kontrollera ländstanshandeln på Östersjön (Leciejewicz 1985: 341).

syfte förlorade troligtvis i prestige.

2.4 Medelpad-Ångermanland

2.4.1. Historisk bakgrund

Den äldsta uppteckningen av västernorrländska fornlämningar, "rannsakingar om antikviteter", bedrevs av häradshövding Eric Teet under 1680-talet. Under 1800-talet utfördes ytterligare uppteckningar av fornlämningar i detta område av pastor N.J. Ekdahl (1828-1829) och Vitterhetsakademiens stipendiat Karl Sidenbladh (1865-1868). Vid tiden kring sekelskiftet inventerades delar av Medelpad av adjunkt Erik Johansson samt hela Ångermanland av arkeolog Eskil Olsson. Följande inventering utfördes 1960 då Riksantikvarieämbetet systematiskt upptecknade fornlämningar. Jämförelser mellan de äldsta inventeringarna och Riksantikvarieämbetets inventering 1960 visar att jordbruksutvecklingen under 1800-1900-talet undanröjt flera fornlämningar (Selling 1977: 163, 175).

Ångermanland präglas av Ångermanälven som öppnar inlandet (Loeffler 1993: 10). Storbygden i Medelpad ligger mellan Ljungan och Indalsälven (Hårdh 1993: 131-132). Järnåldersbebyggelsen har således kontakt med öppet vatten. Indalsbygden i Medelpad är belägen vid en djupt inskjutande fjärd och Nora järnåldersbebyggelse ligger vid ett sund. Förutsättningarna för jordbruk verkar dock ha varit viktigast och närheten till havet är en sekundär företeelse till följd av att de bästa jordarna låg vid dåtida havsvikar. (Selling 1977: 184-185, 187). Bosättningar har spridit sig västerut till Jämtland. Fyndmaterialet från folkvandringstid pekar på en livlig kontakt mellan Österbotten i Finland, Norrland och Trøndelag i Norge. Handelskontakter söderut baserades troligtvis på pälshandel (Hårdh 1993:131-132). Under yngre vikingatid sker en kraftig bebyggelseexpansion i Medelpad-Ångermanland (Selling 1977: 248), det är under denna period som skatterna nedläggs.

2.4.2. Förkortningar till cirkeldiagramen i de tre nedanstående paragraferna

Skandinaviska och Volga-Bulgariska mynt

DA	Danska mynt präglade fr.o. m. 995
ND	Nordiska mynt präglade 825-990
NO	Norska mynt präglade fr.o.m 995
SK	Skandinaviska mynt fr.o. m. 995 (vilka ej går att definiera som SV, DA eller NO)
SV	Svenska mynt präglade fr.o.m. 995
VB	Volga-Bulgariska mynt

Engelska mynt

ED:C2	Edgar	Reform Small Cross
EM:A	Edward Martyren	Normal Small Cross
E:B1	Ethelred II	First Hand
E:B2		Second Hand
E:B3		Benediction Hand
E:C		Crux
E:D		Long Cross
E:E		Helmet
E:A3		Last Small Cross
K:E	Knut	Quatrefoil
K:G		Pointed Helmet

2.4.3 Stige, Indal socken, Medelpad

Historik

Stigeskatten påträffades 1 september 1903 av hemmansägare A.O.Dahlsten när denne var ute och plöjde. Fyndet låg samlat ganska djupt ner i leran. Fyndplatsen är ca. 100 m från indalsälvens strand, på krönet av en brant som vätter mot älven. (SHM 12079).

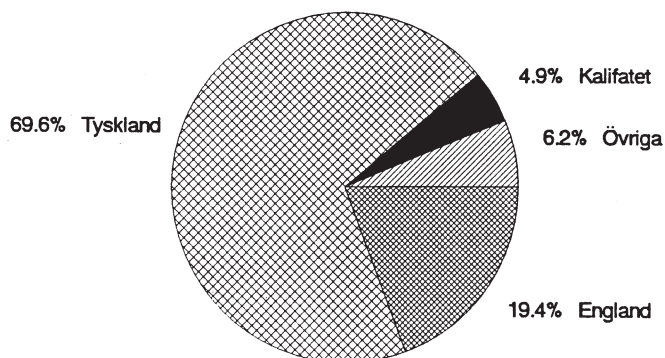
Mynten

Stigeskatten består av 2005 mynt. Över hälften är tyska mynt vilket åskådliggörs i cirkeldiagrammet nedan. Majoriteten av de tyska mynten är präglade Niedersachsen. Denna bild orsakas av det stora antalet av de vanliga typerna Sachsenpfennige och Otto-Adelheid-pfennige. Engelska mynt utgör en knapp fjärdedel. Crux typen präglad av Ethelred II är den vanligaste engelska mynttypen i denna skatt. Bland "övriga" mynt är de skandinaviska mynten präglade fr.o.m. 995 i majoritet. Den största andelen tyska mynt i skatten är präglade under 1000-talets första decennium. De flesta engelska mynten är präglade 990-1010.

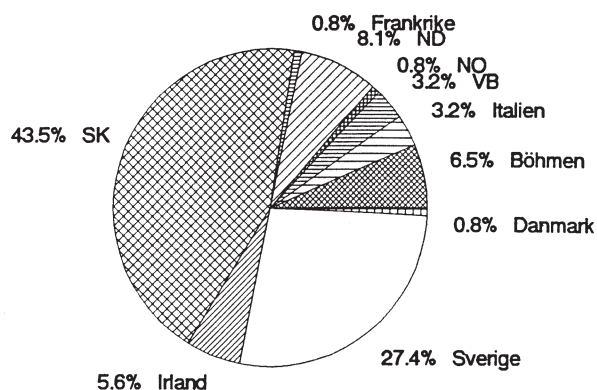
Område	Antal mynt
Tyskland	1395
England	388
Kalifatet	98
Övriga	124

Övriga Områden	Antal mynt
Sverige	34
Danmark	1
SK	54
ND	10
NO	1
VB	4
Irland	7
Frankrike	1
Italien	4
Böhmen	8

Stige, Me
Diagram typ 1: Total sammansättning

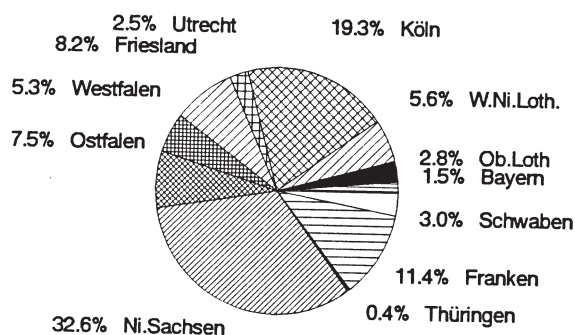

Stige, Me
Diagram typ 1.1: Övriga, 6,2% av totala skatten

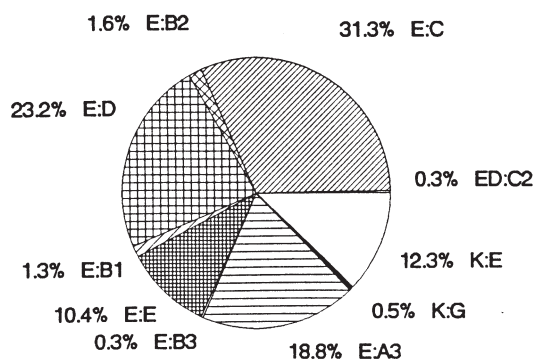
Tyska områden (enl. Kluge 1991)	Antal mynt
Ober-lothringen	36
West-Nieder-lothringen	73
Köln området	250
Utrecht området	32
Friesland	106
Westfalen	68
Ostfalen	97
Niedersachsen	422
Thüringen	5
Franken	147
Schwaben	39
Bayern	19

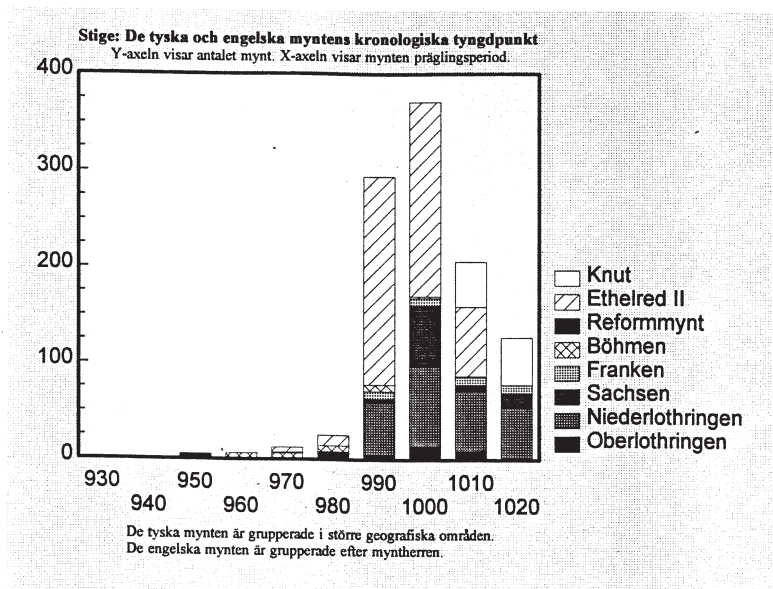
Stige, Me
Diagram typ 2: De tyska myntens
fördelning enligt områden

Engelska mynttyper	Antal mynt
ED:C2	1
E:B1	5
E:B2	6
E:B3	1
E:C	120
E:D	89
E:E	40
E:A3	72
K:E	47
K:G	2

Stige, Me
Diagram typ 3: De engelska myntens
fördelning enligt typer

Bitsilver och smycken

I SHMs kartotek beskrivs skattens silver på följande sätt:

- stort runt spänne med filigranornering
- ett ringspänne
- 5 armringar
- 2 större stycken av snodda halsringar
- en fingerring
- en stor mängd smärre bitar av smycken, tenar och tackor.

Till detta finns ett tillägg från en privat samling ägd av Per Odelman-Nilsson, Mårdstigen 13 Solna. Föremålen i denna samling tros tillhöra Stigeskatten.

- Ringspänne
- Armring
- Ten

2.4.4 Djuped, Styrnäs socken, Ångermanland

Historik

Djupedskatten påträffades måndagen den 16 juni 1919 på hemmansägare J. Viklunds gård i Djuped. Det var jordbruksarbetare Teodor Bäckman som vid jordgrävning påträffade silvermynt och rester av silverbeslag. Fyndet överlämnades till riksantikvariens ombud, Dr Th. Hellman, i Härnösand. Denne undersökte fyndplatsen och fann 1402 mynt och 13 fragment. (SHM 16295).

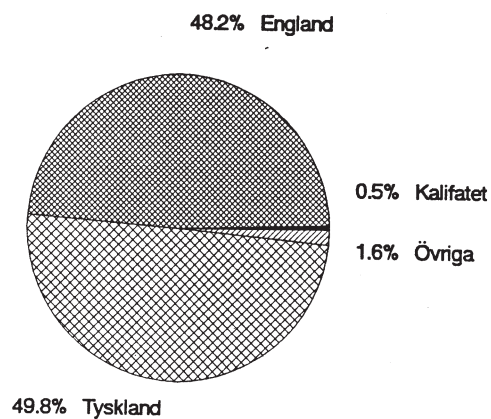
Mynten

Denna skatt består idag av 1446 mynt. De engelska och tyska mynten har nästan lika stor andel. Bland de engelska mynten dominerar Knutmynten präglade under 1010-1020 talen. Den tyska bilden visar att mynt präglade i Franken och Nider sachsen är vanligast. "Övriga" mynt och mynt från Kalifatet utgör en mycket liten del. Skattens kronologiska tyngdpunkt är 1020-talet, beroende på den stora andelen Knutmynt. I fall endast de tyska mynten tas i beräkning infaller den kronologiska tyngdpunkten tidigare under 1000-talets första decennium.

Djuped, Ån

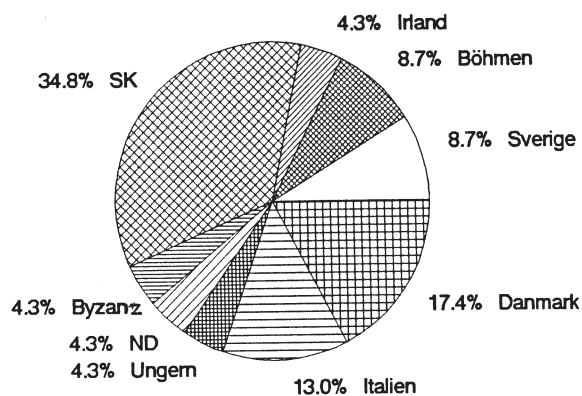
Diagram typ 1: Total sammansättning

Område	Antal mynt
Tyskland	719
England	696
Kalifatet	7
Övriga	24

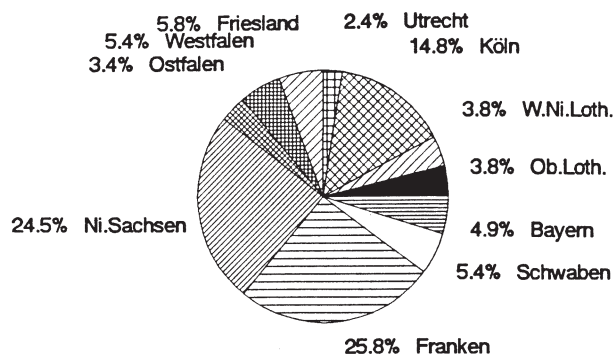
Övriga områden	Antal mynt
Sverige	2
Danmark	4
SK	8
ND	1
Irland	1
Italien	3
Böhmen	2
Ungern	2
Byzanz	1

Djuped, Ån
Diagram typ 1.1: Övriga, 1,6% av totala skatten

Tyska områden (enl. Kluge 1991)	Antal Mynt
Oberlothringen	25
West-Niederlothringen	25
Köln området	97
Utrecht området	16
Friesland	38
Westfalen	35
Ostfalen	22

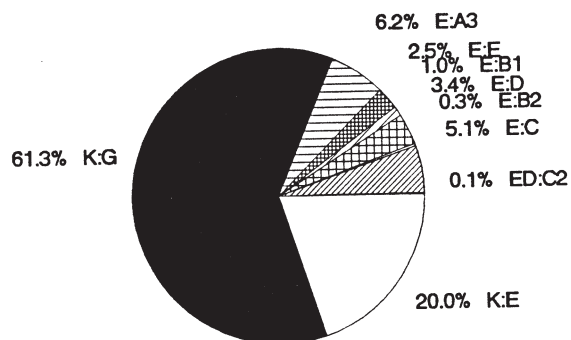
Djuped, Ån
Diagram typ 2: De Tyska myntens fördelning enligt områden

Tyska områden (enl. Kluge 1991)	Antal Mynt
Niedersachsen	160
Franken	169
Schwaben	35
Bayern	32

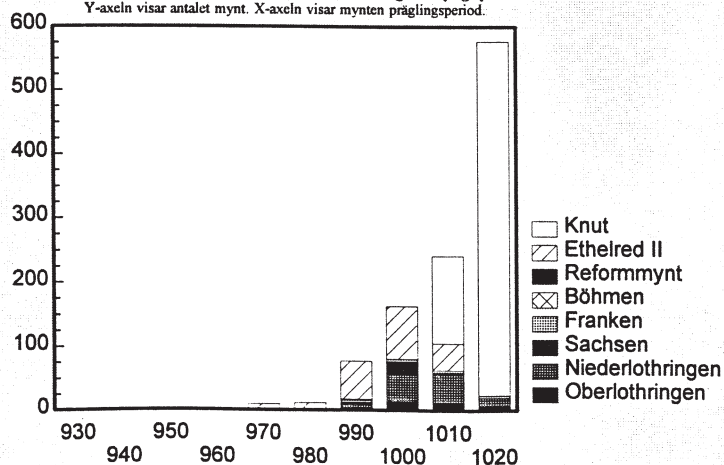
Engelska mynttyp	Antal mynt
ED:C2	1
E:B1	7
E:B2	2
E:C	35
E:D	23
E:E	17
E:A3	42
K:E	136
K:G	417

Djuped, Ån
Diagram typ 3: De engelska myntens fördelning enligt typer

Djuped: De tyska och engelska myntens kronologiska tyngdpunkt

Y-axeln visar antalet mynt. X-axeln visar mynten präglingsperiod.

De tyska mynten är grupperade i större geografiska områden.
De engelska mynten är grupperade efter mynttherren.

Bitsilver och smycken

Enligt SHMs kartotek och uppgifter från inventariefilagen finns följande silver föremål i skatten:

- en rund skiva med en ingraverad fågel
- en rund ornerad skiva som är bruten i två delar
- ett stycke ornerat armband
- ett triangulärt ornerat bleck
- ett platt fyrkantigt stycke silver
- ett litet stycke silver tråd
- fyrkantiga tenar (exakt antal ej angivet)
- ett stycke flat ten

Antalet plantsar skall uppgå till 35.

2.4.5 Rossvik, Nora socken, Ångermanland

Historik

När Valter Andersson och Karl-Artur Markusson, ägare av hemmanet Rossik, arbetade med anläggandet av en enskild utfartsväg till hemmanet påträffade de Rossvik skatten. Fyndplatsen är belägen ca. 35 m öst-sydöst om mangårdsbyggnaden och skatten låg 2 dm under markytan. Efterhandsundersökningen utfördes av landsantikvarie Bo Hellman, 1 november 1946 (SHM 23695).

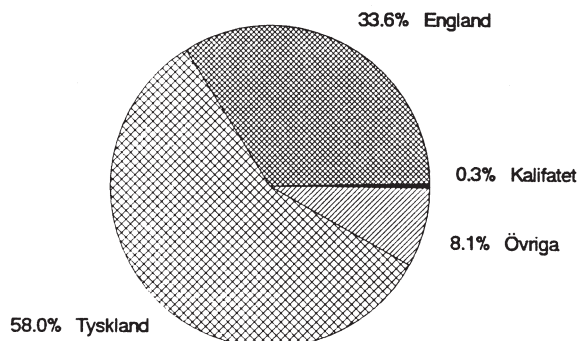
Mynten

Rossvik skatten består av 369 mynt varav över hälften är tyska. Tyska mynt präglade i Niedersachsen och Ostfalen är i majoritet. De engelska mynten domineras av typer präglade under Knut. Antalet "övriga" mynt är större än i Stige och Djupedskatterna. Bland dessa är Danska och obestämda mynt i majoritet. De flesta engelska och tyska mynt är präglade under 1020-talet.

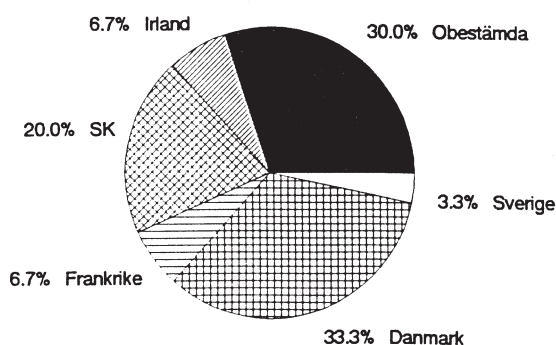
Område	Antal mynt
Tyskland	214
England	124
Kalifatet	1
Övriga	30

Övriga områden	Antal mynt
Sverige	1
Danmark	10
SK	6
Irland	2
Frankrike	2
Obestämda	9

Rossvik, Ån
Diagram typ 1: Total sammansättning

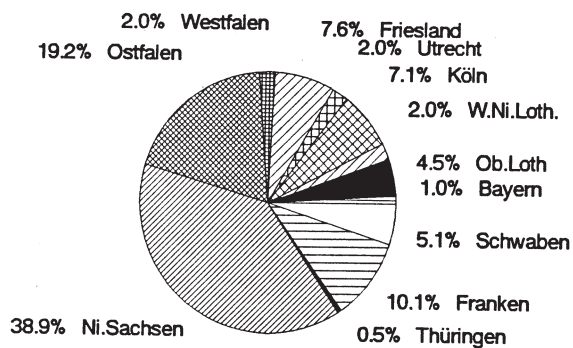

Rossvik, Ån
Diagram typ 1.1: Övriga, 8,1% av totala skatten

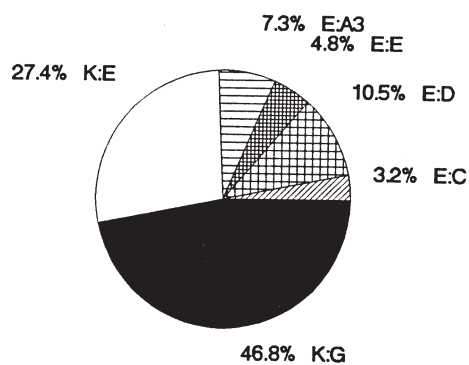
Tyska områden	Antal mynt
Oberlothringen	9
West-Niederlothringen	4
Köln området	14
Utrecht området	4
Friesland	15
Westfalen	4
Niedersachsen	77
Ostfalen	38
Thüringen	1
Franken	20
Schwaben	10
Bayern	2

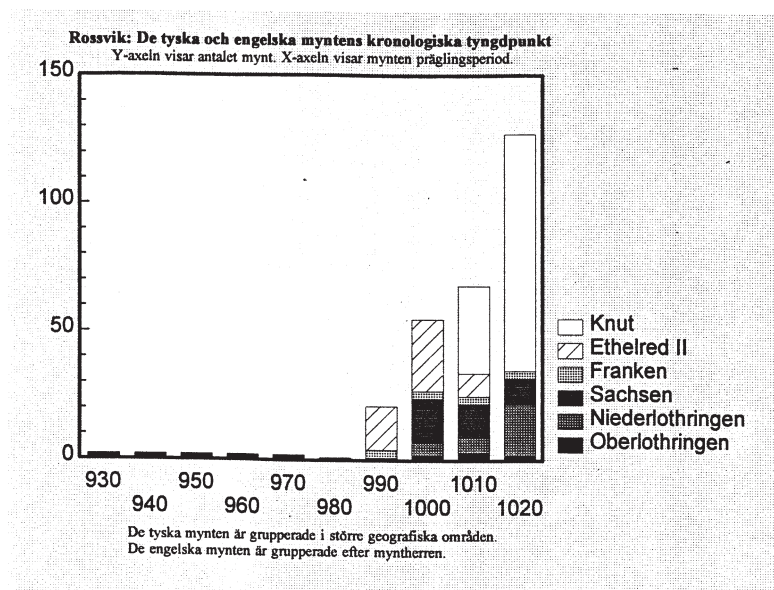
Rossvik, Ån
Diagram typ 2: De Tyska myntens
fördelning enligt områden

Engelska mynttyper	Antal mynt
E:C	4
E:D	13
E:E	6
E:A3	9
K:E	34
K:G	58

Rossvik, Ån
Diagram typ 3: De engelska myntens
fördelning enligt typer

Bitsilver och smycken

I SHMs kartotek finns följande uppgifter:

- silverarmring (bandformig, dekorerad med 8-formiga figurer)
- armring fragment (bandformig ten, dekorerad med instämplade trianglar och små cirklar)
- silverarmring (snodd av 3 något facetterade tenar, förenade med en volut knut, bildad av en av tenarna)
- två silversnoddfragment av respektive 2 snodda tenar, en grov, en är bara 0,25 cm i genomsärning
- silveröronring avsmalnande mot de tvärt avskurna ändarna
- öronring, fragment av en trind ten, ena änden utplattad
- silverbleck, fragment, bandformigt med hamnings spår

3. BEGREPPEN IMPORT OCH CIRKULATION

I detta kapitel diskuteras import av mynt och dess cirkulationsperiod.

Präglingsperiod avser den period då myntet präglas.

Cirkulationsperioden avser den period från att myntet är präglad tills att det tas ur cirkulation. Mynt kan tas ur cirkulation på olika sätt. Mynttypen kan dras in till förmån för en ny mynttyp. De kan även nedläggas i en skatt.

Importperioden inträffar någon gång under cirkulationsperioden och avser den period då myntet importeras till ett område utanför präglingsorten.

Med *direkt import* menas att mynten importeras till ett område där de sedan tas ur cirkulation.

Med *sekundär import* menas att mynten först importeras till ett område där de fortsätter att cirkulera, varefter de importeras till ett andra område där de sedan tas ur cirkulation.

I fall ett mynt nedläggs i en skatt vars t.p.q. infaller under myntets präglingsperiod kan importen antagas vara direkt.

I fall ett mynt präglats långt innan skattens t.p.q. kan myntet ha cirkulerat på andra områden. Eftersom äldre mynttyper i själva präglingsorten troligtvis växlades in mot nya typer. Importen är i så fall sekundär. Myntet kan dock även ha importerats direkt och nedlagts i en skatt som samlats under en längre period. Vad som hänt med ett mynt under en lång cirkulationsperiod är därför osäkert.

Begreppen åskådliggörs i ett schema nedan och avser importen för enskilda mynttyper. Präglingsperiod (P), Importperiod (I), Cirkulationsperiod delas upp i: (C1) inom präglingsområdet ; (C2) utanför präglingsområdet. T.p.q. för den äldsta skatt där typen förekommer markeras med ett X.

DIREKT IMPORT

Mynten importeras från präglingsorten medans typen fortfarande präglas

P-----

C1-----

C2-----

I -----X--

SEKUNDÄR IMPORT

Mynten importeras från ett sekundärt område dit mynten importerats från präglingsorten. (Observerat att myntet i detta fall även kan ha importerats direkt och nedlagts i en skatt vilken samlas under en lång period).

P-----

C1-----

C2-----

I -----

I -----X--

I vissa fall talar jag om kortaste möjliga cirkulationsperiod för en mynttyp innan den nedläggs i en viss skatt. Detta avser perioden mellan det sista år då typen präglats och den specifika skattens t.p.q. Mynten kan dock även ha tagits ur cirkulation tidigare och legat oanvända i en skatt som fylls på under årens lopp.

3. ANALYS

3.1 Korologisk analys av de tyska typerna

3.1.1. Oberlothringen

De viktigaste präglingsorterna i Oberlothringen är Köln via Andernach och Trier där mynt präglades av ärkebiskoparna (Kluge 1991: 70). Ärkebiskoparna erhåller mynträtten av Konrad II--kung av den saliska ätten 1024-1039 (Jammer 1952: 33).

I Metz, Verdun och Toul har biskoparna rätt att prägla mynt. Präglingen i mindre orter utövas av dessa biskopar, t.ex. biskopen i Metz präglar i Remiremont och biskopen i Verdun präglar i Dieulourad (Kluge 1991: 71). S. Svenssons C-uppsats 1993, behandlar präglingen i Toul, Verdun och biorter. S. Allessons C-uppsats 1993 behandlar präglingen i Metz. Kronologin från dessa uppsatser används i analysen.

3.1.1.1 Toul

Majoriteten av mynten från Toul i svenska skatter finns på Gotland och är av typ Dbg 954 och 957. De är präglade 996-1018. I Medelpad-Ångermanland finns bara 2 exemplar av Dbg 954 i Undrom skatten, t.p.q. 1047. I västslaviska skatter från 1020-talet finns bara 1 mynt som troligtvis är präglat i Toul.

Mynt präglade i Toul är alltså knappt representerade i området Medelpad-Ångermanland eller på västslaviskt område, men däremot bättre representerade på Gotland.

Dbg 1415

Dbg 954

Dbg 957

Toul: Antal fynd i Sverige			SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
2	1415	994-995	1												1											3	996
3a	954	996-1002						16					1											1		18	999
3b	957	1002-1018		2		1		22	1					1												27	1005
3c	956	1002-1018						1																		1	1079
		TOTAL	1	2	0	1	0	39	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	49	
Toul: Antal mynt i Sverige			SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
2	1415	994-995	1												1											2	
3a	954	996-1002						18					1											2		21	
3b	957	1002-1018		3		1		29	1					2												36	
3c	956	1002-1018						1																		1	
		TOTAL	1	3	0	1	0	48	1	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	60	

Toul: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	2	3a	3b	3c	TOTAL
388,0	Ekeskogs	Go	1017		1			1
556,0	Kauparve	Go	1017			1		1
413,0	Kännungs	Go	1018			1		1
249,0	Bjärby (Hemången)	Go	1024		1	1		2
555,0	Fardume	Go	1024		1	2		3
684,0	Lilla Klintegårde	Go	1025			1		1
67,0	Myrån	Go	1026		2	1		3
275,0	Öster Ryttes	Go	1027			1		1
612,0	Bosarve	Go	1029			1		1
	FYNDORT: VS OMR.	L	TPQT	2	3a	3b	3c	TOTAL
	Bierzglowo	II	1024		1*			1

*grupp 3 (a, b el. c)

3.1.1.2 Verdun

Majoriteten av Verdunmynten i svenska skatter utgörs av Dbg 91 och 96 vilka präglas 996-1015. Gotland har majoriteten av mynten. Det äldsta t.p.q. finns dock från ett fynd i Skåne.

I svenska skatter från 1020-tal har Karlbergskatten i Uppland och Stigeskatten störst antal mynt präglade i Verdun. De typer som representeras där är de vanliga Dbg 91 och 96. I Rossvik skatten finns det ett enda exemplar av Dbg 93 från 1020-talet. Typen finns i övrigt bara i 6 exemplar. Det är alltså en icke vanligt förekommande typ som ändå representeras i området Medelpad-Ångermanland.

Sammansättningen i de västslaviska skatterna följer samma mönster som de svenska. Dbg 91 tenderar dock att vara något vanligare på västslaviskt område.

I de danska skatterna utgörs nästan hälften av mynten av typ Dbg 91, d.v.s. 4 stycken. Det ringa antalet mynt gör att mönstret inte är lika markant som i svenska och västslaviska skatter.

Dbg 96

Dbg 97

Dbg 91

Dbg 92

Dbg 93

Dbg 99

Dbg 98

Dbg 102

Verdun: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T
2a (G)	91	995-1014	7	4			2	39	1	1					1	4			1			1		3		67	
2ao (G)	92	995-1014						3																		3	
1a (B)	96	996-1015		2				18						1	1	2			1					1		26	
1ao (B)	97	996-1015						5																		5	
3 (G)	93	1014-1020	1					5																1		6	
2a (B)	99	1015-1027		1			2	8																		11	
2ao (B)	98	1015-1027		1																						1	
3 (B)	102	1027-1039						11							1											12	
		TOTAL	1	8	0	0	4	89	1	1	0	0	1	2	6	0	0	2	0	0	0	1	0	5	0	131	
Verdun: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T
2a (G)	91	995-1014	9	8			3	80	1	1					2	21			1			7		8		141	
2ao (G)	92	995-1014						3																		3	
1a (B)	96	996-1015		2				40						3	1	5			1			5		3		60	
1ao (B)	97	996-1015						4																		4	
3 (G)	93	1014-1020	1					5																1		7	
2a (B)	99	1015-1027		3			2	8																		13	
2ao (B)	98	1015-1027		1																						1	
3 (B)	102	1027-1039						13							1											14	
		TOTAL	1	14	0	0	5	153	1	1	0	0	3	3	26	0	0	2	0	0	0	12	0	12	0	243	

Verdun: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	2a (G)	2ao (G)	1a (B)	1ao (B)	3 (G)	2a (B)	2ao (B)	3 (B)	Obest.	TOTAL
388,0	Ekeskogs	Go	1017	1									1
413,0	Kännungs	Go	1018	2									2
511,0	Sallmunds	Go	1018	2		1							3
932,0	Hemmestorp?	Sk	1018	2									2
686,0	Skäggs	Go	1018	3									3
1616,0	Karlberg	Up	1018	16		4							20
1149,0	Blommenhov	Sö	1023			1							1
893,0	Stige	Me	1023	7		5							12
1093,0	Östra Herrestad	Sk	1023	1									1
1734,0	Rossvik	Än	1024	1				1					2
43,0	Glammunds II	Go	1024	1									1
249,0	Bjärby (Hemången)	Go	1024	1		3							4
555,0	Fardume	Go	1024	2		2							4
1735,0	Djuped	Än	1024	5		1							6
67,0	Myrände	Go	1026			6	1						7
313,0	Bölske	Go	1027	4									4
576,0	Bjärby	Go	1027	2		1							3
275,0	Öster Ryttes	Go	1027	5									5
612,0	Bosarve	Go	1029	3									3
1029,0	Kviende	Go	1029	1									1
	FYNDORT: VS OMR.	L	TPQT	2a (G)	2ao (G)	1a (B)	1ao (B)	3 (G)	2a (B)	2ao (B)	3 (B)	Obest.	TOTAL
	Rakoniewice	I	1016									1	1
	Zielona	IV A	1016	1									1
	Althöfchen	I	1017	11									11
	Ciechanów	III	1017	5		3							8
	Bronczyn	I	1021		6								6
	Thurów (Züssow)	II/V	1021	1			1						2
	Quilitz	II/V	1023	8									8
	Schwaan I	V	1024	1									1
	Kinno	I	1025	3		1							4
	Posen VI	I	1025			1							1
	Kujawy	I	1027	2	1								3
	Winsko	IV B	1027	2									2
	FYNDORT: DANMARK	L	TPQT	2a (G)	2ao (G)	1a (B)	1ao (B)	3 (G)	2a (B)	2ao (B)	3 (B)	Obest.	TOTAL
	Kelstrup	SJ	1023	3		1						2*	6
	Overby Lyng	Si	1024	1									1
	Enner	J	1029						1				1
	(B) biskoplig prägling												
	(G) Grevlig/Kunglig prägling												

*Dbg 245, enl. Dannenberg präglad i Maastrich

3.1.1.3 Dieulouard

Av de totalt nio mynten präglade i Dieulouard, som förekommer i Sverige, finns sju på Gotland, ett i Uppland och ett i Djuped skatten. Under 1020-talet finns endast två mynt i svenska skatter. Ett i Myrände skatten på Gotland och det redan nämnda i Djuped skatten.

Mynten finns i för få exemplar för att kunna ge en bild av importen. Gotland verkar dock dominerande.

Dbg 100

Dbg 1982

(Ref Nr 3)

Dieulouard: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	100	990-1007						1							1									1		3	1011
2	1982	1007-1024						1																		1	1089
3	-	1024-1039						3																		3	1059
		TOTAL		0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	7	
Dieulouard: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	100	990-1007						1							1									1		3	
2	1982	1007-1024						2																		2	
3	-	1024-1039						4																		4	
		TOTAL		0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	9	

Dieulouard: Skatter 1020-tal

KI	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1	2	3	TOTAL
1735,0	Djuped	Än	1024	1			1
67,0	Myrände	Go	1026	1			1

3.1.1.4 Saint Dié

Mynt från Saint Dié finns endast i 10 exemplar med äldsta t.p.q. 1047 i Dalarna. Cirkulationsperioden för dessa mynt innan de nedläggs i svenska skatter är ca. 40-70 år. De kan inte kopplas till Medelpad-Ångermanland och är därför inte av relevans för uppsatsen.

Dbg 1

Dbg 2

Sain Dié: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	1	984-1005		1				4										1								6	1
2	2	1005-1026						2																		2	1
		TOTAL		0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	8	

Saint Dié: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	1	984-1005		3				4																		8	
2	2	1005-1026						2										1								2	
		TOTAL		0	3	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	10	

3.1.1.5 Remiremont

Den enda mynttyp som förekommer utanför Gotland är Dbg 1399/1400. Den är också den vanligaste Remiremonttypen i Sverige. I svenska skatter från 1020-tal finns den i Djuped- och Rossvikskatterna samt på Gotland. På västslaviskt område finns bara ett exemplar i Kinnoskatten.

Den kortaste tänkbara cirkulationsperioden för Dbg 1399/1400, ifall mynten präglats i slutet av präglingsperioden, innan den nedlagts i skatter under 1020-tal är ca 50 år.

Dbg 1153

Dbg 1399/1400

Dbg 1801

Dbg 33

Remiremont: Antal fynd i Sverige																												
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.	
1a	1153	936-973						13		1																14	991	
1b	1399/1400	936-973	3	1			1	16					1		1										2	25	996	
1a/bo	1801	936-973						1																		1	1024	
1	33	984-1026						1																		1	1053	
		TOTAL	3	1	0	0	1	31	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	41	
Remiremont: Antal mynt i Sverige																												
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL		
1a	1153	936-973						17		1																18		
1b	1399/1400	936-973	4	1			3	33					2		1										3	47		
1a/bo	1801	936-973						1																		1		
1	33	984-1026						2																		2		
		TOTAL	4	1	0	0	3	53	0	1	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	68	

Remiremont: Skatter 1020-tal

KI	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1a	1b	1a/bo	1	TOTAL
471,0	Kvie	Go	1017	2				2
388,0	Ekeskogs	Go	1017	1				1
413,0	Kännungs	Go	1018		5			5
464,0	Amlings	Go	1023	1				1
1735,0	Djuped	Än	1024		1			1
249,0	Bjärby (Hemången)	Go	1024	1		1		2
1734,0	Rossvik	Än	1024		2			2
43,0	Glamunds II	Go	1024		1			1
67,0	Myrände	Go	1026		12			12
313,0	Bölske	Go	1027	1				1
275,0	Öster Ryttes	Go	1027	1	1			2
FYNDORT: VS OMR.		L	TPQT	1a	1b	1a/bo	1	TOTAL
	Kinno	I	1025		2			2

3.1.1.6 Metz

Mynt präglade i Metz finns i störst antal på Gotland. Det näst största importområdet är Skåne-Blekinge.

I Medelpad-Ångermanland finns några exemplar av Dbg 19 och Dbg 24 vilka präglas mellan 1005 och 1028.

Dessa finns även i Skåne-Blekinge, Mälardalen och Dalarna.

Dbg 19 är vanligast i skatter från 1020-talet. Äldre typer är mer förekommande i svenska och västslaviska skatter från 1020-talet.

Dbg 13, 14

Dbg 11, 12

Dbg 15

Dbg 19

Dbg 24

Dbg 25

Dbg 27

Dbg 29

Metz: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1:1	13, 14	968-984						4																		4	991
2:1	11, 12	984-996	1	2			2	30				1			1											37	991
3:1	15	996-1005	2	1				20				1														24	991
4:1	19	1005-1020	4	2			5	36					1	2				1				1		1	1	54	1017
5:1	24	1020-1028	2	2			3	25	2				1	4				1						1		41	1023
6:1	25	1028-1038	1	1			3	21	1					1				1								29	1024
6:2	27	1028-1038	1					14							1			1								17	1029
6:3	29	1028-1038					4	17							1			1								23	1029
		TOTAL	11	8	0	0	17	167	3	0	0	2	2	7	3	0	0	5	0	0	0	1	0	2	1	229	
Metz: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
1:1	13, 14	968-984						4																		4	
2:1	11, 12	984-996	1	3			2	43				1			1											51	
3:1	15	996-1005	2	1				22				1														26	
4:1	19	1005-1020	5	5			6	69					1	2				1				2		7	1	99	
5:1	24	1020-1028	4	4			3	79	2				5	4				3						1		105	
6:1	25	1028-1038	2	3			3	54	1					1				2								66	
6:2	27	1028-1038	1					21							1			1								24	
6:3	29	1028-1038					5	33							1			1								40	
		TOTAL	15	16	0	0	19	325	3	0	0	2	6	7	3	0	0	8	0	0	0	2	0	8	1	415	

Metz: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1:1	2:1	3:1	4:1	5:1	6:1	6:2	6:3	8:1	TOTAL
388,0	Ekeskogs	Go	1017		2		3						5
932,0	Hemmestorp?	Sk	1018		1								1
413,0	Kännungs	Go	1018		1		7						8
464,0	Amlings	Go	1023				1						1
1149,0	Blommenhov	Sö	1023				1	1					2
893,0	Stige	Me	1023				2						2
537,0	Österby	Go	1024						1				1
1734,0	Rossvik	Än	1024				1						1
941,0	Grönby	Sk	1024			1	3						4
1735,0	Djuped	Än	1024				6						6
555,0	Fardume	Go	1024				1						1
684,0	Lilla Klintegårde	Go	1025		1								1
494,0	Liffride	Go	1026		1				1				2
67,0	Myrände	Go	1026		2		12	4					18
275,0	Öster Ryftes	Go	1027		1	2	1						4
496,0	Lilla Källstäde	Go	1027	1									1
528,0	Kviende	Go	1029								1		1
193,0	Änges	Go	1029			1		1		1			3
612,0	Bosarve	Go	1029		1	1	1						3
	FYNDORT: VS OMR	L	TPQT	1:1	2:1	3:1	4:1	5:1	6:1	6:2	6:3	8:1	TOTAL
	Bromberg III	I	1016		2								2
	Nieszawa	III	1016										1*
	Ciechanów	III	1017									1	1
	Althöfchen	I	1017				5						5
	Kowal	III	1018				1						1
	Bronczyn	I	1021				1						1
	Quilitz	II/V	1023				1						1
	Birglau	II	1024			2	2						4
	Posen VI	I	1025		1	1							2
	Kinno	I	1025				1						1
	Slask III	IV B	1027				1						1

*Typ okänd

3.1.2 Niederlothringen

Detta område grupperas kring de stora myntorterna Utrecht, Lüttich och framför allt Köln. Ärkebiskopen i Köln har ett stort inflytande på präglingen även i detta område. Niederlothringen har störst myntortstäthet i kejsarriket. Den biskopliga präglingen i Utrecht, Lüttich och Köln är styrande för andra områden. Präglingen i den kungliga myntorten Deventer styrs från Utrecht. Under perioden 1077 till 1086 ger ärkebiskopen i Utrecht ut myntserier i friesiska myntorter, t.ex. Stavoren och Leeuwarden.. (Kluge 1991: 71-72).

A. Wätz behandlar präglingen i Deventer i sin C-uppsats 1992. R. Kjellgrens C-uppsats 1993 behandlar präglingen av friesiska mynt. Kronologin i dessa uppsatser används i analysen.

3.1.2.1. Utrechterområdet

3.1.2.1.1 Deventer

Gotland dominerar importen före Skåne-Blekinge. Typer präglade 1014-1034 har störst spridning i landet. Den mest förekommande mynttypen i Medelpad-Ångermanland är Dbg 563 som präglas 1014-1024, men den finns även i mycket stort antal på Gotland och i Skåne-Blekinge.

Under 1020-talet dominerar Stigeskatten. Dbg 563 är vanligast svenska skatter från 1020-talet. På västslaviskt område är Dbg 562 vanligast. I Sverige är Dbg 562 vanligast i Medelpad-Ångermanland och på Gotland. I de danska fynden finns Dbg 563 och den senare Dbg 564 representerade.

Dbg 1158

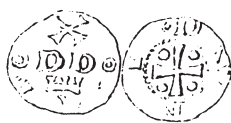
Dbg 1237

Dbg 1556

Dbg 560/1550

Dbg 561

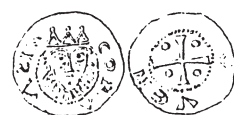
Dbg 562

Dbg 563

Dbg 564

Dbg 566

Deventer: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÅ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	1158	983-990	1					21							1							1				25	991
15:1	1237	990-994	3	2				19							1							1				26	991
2:a-b	560/1550	990-998	6	2			1	32	1					1	3							1		1		48	991
15:2	1556	994-996	1					10														1		1		13	995
3	561	998-1002					1	14																		15	999
4	562	1002-1014	2	2				9						1	1	1						1		2		19	1009
5	563	1014-1024	6	2		4	6	51	2	2				1	5	5			1			1		4	1	91	1017
6	564	1024-1034	3	2		2	7	43	2	2				1	5	2			1							70	1026
7	566	1034-1046	1	2		2	5	38		1					2	1			1					1		54	1036
		TOTAL	23	12	0	8	20	237	5	5	0	0	3	14	14	0	0	3	0	0	0	6	0	9	1	361	
Deventer: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÅ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
1	1158	983-990	1					55							1							1				58	
15:1	1237	990-994	4	2				31							2							1				40	
2:a-b	560/1550	990-998	8	9			1	49	1					1	3							2		1		74	
15:2	1556	994-996	1					11														1		1		14	
3	561	998-1002					1	23																		24	
4	562	1002-1014	3	6				9						1	2	3						6		2		32	
5	563	1014-1024	32	57		8	20	334	4	3				1	12	8			4			10		15	1	509	
6	564	1024-1034	19	16		2	15	224	4	4				2	11	2			1							300	
7	566	1034-1046	21	18		2	11	265		1					2	1			3					2		326	
		TOTAL	89	108	0	12	48	1001	9	8	0	0	4	28	20	0	0	8	0	0	0	21	0	21	1	1377	

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1	15:1	2:a-b	15:2	3	4	5	6	7	TOTAL
471,0	Kvie	Go	1017							2			2
562,0	Gunilde	Go	1017	2									2
388,0	Ekeskogs	Go	1017	2									2
685,0	Lilla Mickelgårde	Go	1018						1				1
511,0	Sallmunds	Go	1018						1	1			2
462,0	Tummelbos	Go	1018			1							1
1616,0	Karlberg	Up	1018						3				3
317,0	Kattlunds	Go	1018			1				1			2
413,0	Kännungs	Go	1018	1		2		1		10			14
595,0	Helge	Go	1021					1					1
1149,0	Blommenhov	Sö	1023							2			2
1093,0	Östra Herrestad	Sk	1023						1	5			6
893,0	Stige	Me	1023	1	1	2	1		6	10			21
43,0	Glammunds II	Go	1024							1			1
941,0	Grönby	Sk	1024							6			6
1734,0	Rossvik	Än	1024						1	1			2
1735,0	Djuped	Än	1024			1			1	4			6
555,0	Fardume	Go	1024			1			1	1			3
67,0	Myrände	Go	1026							19			19
49,0	Guffride	Go	1027							1			1
275,0	Öster Ryftes	Go	1027	6		1		3					10
576,0	Bjärby	Go	1027			1							1
496,0	Lilla Källstäde	Go	1027								1		1
313,0	Bölske	Go	1027								1	1	2
975,0	Villie	Sk	1028						2				2
1682,0	Norledet	Vg	1029							3			3
612,0	Bosarve	Go	1029	1		1		1	1	2	1		7
193,0	Änges	Go	1029						1	2	4	1	8
	FYNDORT: VS OMR.	L	TPQT	1	15:1	2:a-b	15:2	3	4	5	6	7	TOTAL
	Goszczynno, Sierpów ++	III	1016							1x			1x
	Rakoniewice	I	1016										1x
	Ciechanów	III	1017						5	1			6
	Althöfchen	I	1017						8		1		9
	Kowal	III	1018							1			1
	Bronczyn	I	1021						2				2
	Thurow (Züssow)	II/V	1021						2	1			3
	Quilitz	II/V	1023							5*			5
	Schwaan I	V	1024						2				2
	Kinno	I	1025			1				2			3
	Posen VI	I	1025	2									2
	Kujawy	I	1027						1	1			2
	Slask III	IV B	1027										3a
	Winsko	IV B	1027									1	1
	FYNDORT: DANMARK	L	TPQT	1	15:1	2:a-b	15:2	3	4	5	6	7	TOTAL
	Kelstrup	Sj	1023							7			7
	Overby Lyngby	Sj	1024								1		1
	Enner	J	1029							5	2		7
	oTyp okänd												
	xMinst ett exemplar av denna typ												
	*Typ osäker, 4 el. 5												

3.1.2.2. Friesiskaområdet

3.1.2.2.1 Emden

Mynt präglade i Emden finns i stort antal och är fördelade över hela landet. Gotland och Skåne är de största importområdena. Därefter kommer Medelpad-Ångermanland och Mälardalen.

Under 1020-talet har Stigeskatten störst antal mynt präglade i Emden. Djupedskatten är näst störst. I Stigeskatten kan noteras att de äldre mynttyperna, som haft längst cirkulationsperiod innan de nedlagts, finns i störst antal. Exempel: (i) Dbg 1309, 40 st, kortast möjliga cirkulationsperiod innan de nedläggs i Stigeskatten är ca 23 år; (ii) Dbg 1299a/b, 10 st, kortast möjliga cirkulationsperiod innan de nedläggs i Stigeskatten är ca 8 år; (iii) Dbg 1959, 5 st, importerade under präglingsperioden. Dbg 1309 och Dbg 1299a/b har cirkulerat i Sverige eller på annat område innan de nedläggs i skatterna i Medelpad-Ångermanland.

På dansk och västslaviskt område finns det inte någon motsvarighet till Stigeskattens stora antal mynt. Mynt präglade i Emden förekommer i mycket färre antal. Den i Sverige så vanligt förekommande Dbg 1309 finns knappt representerad i danska och västslaviska skatter från 1020-tal. En möjlighet är att Dbg 1309 som präglas 990-1000 förekommer på västslaviskt område i äldre skatter som nedlagst innan 1020-talet.

De västslaviska skatter som dominerar bilden av Emdenmynt som präglats från 1000-talets början är Thurow (Züssow), Schwaan I och Quilitz.

Dbg 1309

Dbg 1299a/b

Dbg 1959

Emden: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	1309	990-1000	6	3	1	2	3	59					1	1	4	6		2				1		4		93	991
2	1299a/b	1000-1015	2	1			3	42	2					1	6	3		3							1	65	999
3	1959	1015-1025	1				1	10						1	1	1		1				1		2		20	1018
		TOTAL	9	4	1	2	7	111	2	0	0	1	3	11	10	0	0	6	0	0	0	3	0	6	1	178	
Emden: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
1	1309	990-1000	122	11	1	8	4	331					8	3	30	10		3				40		7		578	
2	1299a/b	1000-1015	9	11			6	132	2	3				4	15	8		8				10		15	1	224	
3	1959	1015-1025	4				1	18					2	1	2			1				5		4		38	
		TOTAL	135	22	1	8	11	481	2	3	0	8	9	46	20	0	0	12	0	0	0	55	0	26	1	840	

Emden: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1	2	3	Obest.	TOTAL
562,0	Gunilde	Go	1017	1				1
556,0	Kauparve	Go	1017	2				2
388,0	Ekeskogs	Go	1017	3				3
471,0	Kvie	Go	1017	1				1
685,0	Lilla Mickelgårde	Go	1018	1				1
686,0	Skäggs	Go	1018	10				10
1616,0	Karlberg	Up	1018	2	6	2		10
462,0	Tummelbos	Go	1018	5	2			7
511,0	Sallmunds	Go	1018	8				8
413,0	Kännungs	Go	1018	8	8			16
932,0	Hemmestorp?	Sk	1018	6	1			7
595,0	Helge	Go	1021	3				3
893,0	Stige	Me	1023	40	10	5		55
464,0	Amlings	Go	1023	1	2	1		4
1149,0	Blommenhov	Sö	1023	3				3
1093,0	Östra Herrestad	Sk	1023	1	3	3		7
43,0	Giammunds II	Go	1024	4	2	1		7
1734,0	Rossvik	Än	1024	1				2
555,0	Fardume	Go	1024	3	1			4
1735,0	Djuped	Än	1024	4	15	3		22
249,0	Bjärby (Hemängen)	Go	1024	4	8	4		16
684,0	Lilla Klintegårde	Go	1025	1				1
67,0	Myrände	Go	1026	3	9	5		17
275,0	Öster Ryttes	Go	1027	16	4	2		22
576,0	Bjärby	Go	1027	15				15
496,0	Lilla Källstade	Go	1027	1				1
975,0	Villie	Sk	1028	3				3
1682,0	Norledet	Vg	1029	1				1
612,0	Bosarve	Go	1029	1				1
FYNDORT: VS OMR.								
	Ciechanów	III	1017					2*
	Plock III	III	1017		1			1
	Thurow (Züssow)	II/V	1021		6			6
	Quilitz	II/V	1023	2	5			7
	Schwaan I	V	1024			19^		19
	Kinno	I	1025				2	2
FYNDORT: DANMARK								
	Kelstrup	Sj	1023		6			6
	Overby Lyngby	Sj	1024		2			2
	Enner	J	1029	2	5			7
*Dbg 773, präglad 1047-1060, t.p.q. osäkert.								
^En del av dessa mynt kan vara Köln efterpräglingar.								

3.1.2.2.2 Jever

Gotland och Medelpad-Ångermanland är de största importområdena för mynt präglade i Jever.

Majoriteten av Dbg 1298 finns i Medelpad-Ångermanland. Denna typ präglas 1020-25 och har alltså importerats till Medelpad-Ångermanland under präglingsperioden. Typen kan därför i förhållande till de tre norrländska skatterna betraktas som direkt importerad.

Under 1020-talet har Stigeskatten störst antal mynt präglade i Jever. Även Rossvik har ett stort antal mynt från Jever. I Kännungsskatten på Gotland finns ett relativt stort antal av den äldre typen Dbg 1957. Medelpad-Ångermanland är dominerande under 1020-talet.

På västslaviskt område finns det största antalet Jevermynt i Thurow (Züssow), Quilitz och Schwaan I.

Quilitzskatten är störst i detta avseende med 77 exemplar. Även i dessa västslaviska skatter är Dbg 1298 i klar majoritet av mynten från Jever.

Dbg 1957

Dbg 1298

Dbg 1301

Jever: Antal fynd i Sverige																													
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL			
1	1957	990-1020	2	2			1	29						1	2	1		1				1		1			41		
2	1298	1020-1025	1	2				11							1	1			1						2		20		
2	1301	1025-1035						2										1								3			
		TOTAL	3	4	0	0	1	42	0	0	0	0	1	3	2	0	0	3	0	0	0	2	0	3	0	64			
Jever: Antal mynt i Sverige																													
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.		
1	1957	990-1020	11	5			1	60						1	2	1		1				9		4		95	991		
2	1298	1020-1025	2	4				13							1	1		1				24		16		62	1018		
3	1301	1025-1035						2										1								3	1047		
		TOTAL	13	9	0	0	1	75	0	0	0	0	1	3	2	0	0	3	0	0	0	33	0	20	0	160			

Jever: Skatter 1020-tal

KI	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1	2	3	Obest.	TOTAL
413,0	Kännungs	Go	1018	13				13
932,0	Hemmestorp?	Sk	1018		2			2
1584,5	Trädgårdsmästaren 9, 10	Up	1020		1			1
893,0	Stige	Me	1023	9	24			33
43,0	Glamunds II	Go	1024		1			1
1735,0	Djuped	Än	1024	4	3			7
1734,0	Rossvik	Än	1024		13			13
684,0	Lilla Klintegårda	Go	1025	1				1
	FYNDORT: VS OMR.	L	TPQT	1	2	3	Obest.	TOTAL
	Thurow (Züssow)	II/V	1021		16	1		17
	Quilitz	II/V	1023	12	65			77
	Quermathen (GroßBehnitz)	V	1024					1*
	Schwaan I	V	1024		12			12
	Kinno	I	1025				2	2
*Dbg 593, präglad 1035-1045, osäkert t.p.q.								

3.1.2.2.3 Friesland, obestämda typer

Medelpad-Ångermanland är det tredje största importområdet efter Gotland och Skåne-Blekinge. Dbg 1229 är den vanligast förekommande typen av denna grupp i svenska skatter. Dbg 1300 är speciell för Stigeskatten då 8 exemplar, d.v.s. 1/3 av Dbg 1300 i Sverige, finns i denna skatt. Dbg 1300 har inte sin präglingsperiod definierad. Med äldsta t.p.q. 1018 i beaktande samt iakttagandet att importen av övriga obestämda friesiska typer är direkt, skulle präglingsperioden kunna ha ägt rum under 1010-talet. Detta är dock bara en gissning.

Under 1020-talet är Djuped- och Stigeskatterna dominerande i Sverige. På västslaviskt område har Thurow (Züssow), Quilitz och Schwaan störst antal obestämda friesiska mynt.

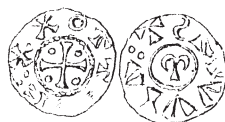
Även under 1020-talet är Dbg 1229 vanligast. De enda skatter som har exemplar av Dbg 1300 är Stige, Rossvik, Djuped, Kännungs, Quilitz, Kinno och Enner.

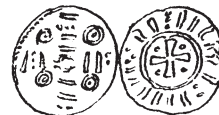
Dbg 1229

Dbg 495

Dbg 1160

Dbg 1300

Friesland, obestämda typer: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
-	1229	1000-1016	5	2	1		5	47	2				1	4	2	1		1				1		3	1	76	997
-	495	1029-1039				2	3	4	2									1								12	1031
-	1160	-	3	1				17					1		2			1							1	26	996
-	1300	-		1			1	6														1		2		11	1018
		TOTAL	8	4	1	2	9	74	4	0	0	0	2	4	4	1	0	3	0	0	0	2	0	6	1	125	
Friesland, obestämda typer: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
-	1229	1000-1016	14	13	2		14	191	2				2	12	5	1		5				18		29	1	309	
-	495	1029-1039				2	3	7	2									1								15	
-	1160	-	4	1				23					1		4			1						4		38	
-	1300	-		1			1	10														8		4		24	
		TOTAL	18	15	2	2	18	231	4	0	0	0	3	12	9	1	0	7	0	0	0	26	0	37	1	386	

Friesland, obestämda typer: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	DBG 1229	DBG 495	DBG 1160	DBG 1300	TOTAL
388,0	Ekeskogs	Go	1017	3				3
686,0	Skäggs	Go	1018	4				4
511,0	Sallmunds	Go	1018	5				5
413,0	Kännungs	Go	1018	17		1	4	22
932,0	Hemmestorp?	Sk	1018	3				3
1616,0	Karlberg	Up	1018			7		7
595,0	Helge	Go	1021	3				3
893,0	Stige	Me	1023	18			8	26
1149,0	Blommenhov	Sö	1023	6				6
1093,0	Östra Herrestad	Sk	1023	9				9
464,0	Amlings	Go	1023	6				6
249,0	Bjärby (Hemängen)	Go	1024	14				14
1734,0	Rossvik	Än	1024	3			1	4
555,0	Fardume	Go	1024	6				6
537,0	Österby	Go	1024	1				1
1735,0	Djuped	Än	1024	19		4	3	26
684,0	Lilla Klintegårde	Go	1025	4				4
494,0	Liffride	Go	1026	3				3
67,0	Myrände	Go	1026	10				10
576,0	Bjärby	Go	1027			1		1
496,0	Lilla Källstade	Go	1027	1				1
313,0	Bölske	Go	1027	8				8
275,0	Öster Ryftes	Go	1027	1		2		3
975,0	Villie	Sk	1028	2				2
1682,0	Norledet	Vg	1029	1				1
612,0	Bosarve	Go	1029	1				1
193,0	Änges	Go	1029	2		1		3
FYNDORT: VS OMR.								
	Ciechanów	III	1017	9				10*
	Thurow (Züssow)	IVV	1021			2		2
	Quillitz	IVV	1023	4		1	4	9
	Bierzgłowo	II	1024	2		1		3
	Schwaan I	V	1024	5				5
	Kinno	I	1025	6			2	8
FYNDORT: DANMARK								
	Kelstrup	Si	1023	1				1
	Overby Lyngby	Si	1024	2				2
	Enner	J	1029	7			2	9
	* Inkl. 3 obestämda typer.							

3.1.3 Sachsen

Ärkebiskopen av Hamburg-Bremen präglade mynt i Sachsen, samt även på friesiskt område i Jever och Emden (Kluge 1991: 72).

Magdeburg utgör ett autonomt biskopdöme sedan 900-talet och präglar egna serier (Kluge 1991: 72-73). År 968 blir orten ärkebiskopdöme.

I Sachsen präglas även anonyma myntserier som Sachsenpfennige och Otto-Adelheidpfennige i stort antal. Det var upptäckten av silvergruvorna i Rammelsberg under 970-talet som möjliggjorde denna prägling (Kluge 1991:31). Sachsenpfennige präglas i Ostfalen och med all sannolikhet i Magdeburg (munt upp. Kilger).

Ch. Kilger behandlar präglingen av Sachsenpfennige och präglingen i Magdeburg i sin C-uppsats 1992.

Präglingen i Stade behandlades i författarens B-uppsats 1994. Kronologin från dessa uppsatser används i analysen.

3.1.3.1 Niedersachsen

3.1.3.1.1 Stade

De Stademynt som ingår i analysen är samtliga präglade av Heinrich den Gode 976-1016. Det är tre typer som präglats under 980-990-talen. Då typerna förekommer i få exemplar och det inte finns typer belagda mellan 1000 och 1030 blir analysen av spridningsbilden osäker.

Dbg 1609 är i majoritet med 15 exemplar varav 12 finns på Gotland.

Dbg 1607 är mer utspridd över landet. Den förekommer dock bara i 5 exemplar varav 2 finns i Medelpad-Ångermanland. De övriga 3 finns i Uppland och på Gotland. Det är också den enda typ som förekommer i Medelpad-Ångermanland under 1020-talet. På västslaviskt område finns den inte under 1020-talet ifall inte Niedchodzin-skattens oklassificerade Heinrich den Gode mynt är av typ Dbg 1607.

Dbg 1609

Dbg 1608

Dbg 1607

Stade: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
1	1609	980-tal	1					10							1											12	991
2	1608	980-990-tal						3																		3	1005
3	1607	990-tal						2							1							1		1		5	1006
		TOTAL	1	0	0	0	0	15	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	20	
Stade: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
1	1609	980-tal	1					12							2											15	
2	1608	980-990-tal						3																		3	
3	1607	990-tal						2							1							1		1		5	
		TOTAL	1	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	23	

Stade: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	1	2	3	TOTAL
556,0	Kauparve	Go	1017		1		1
413,0	Kännungs	Go	1018	1			1
893,0	Stige	Me	1023			1	1
1735,0	Djuped	Än	1024			1	1
	FYNDORT: VS OMR.	L	TPQT	1	2	3	TOTAL
	Niechodzin	III	1016	1*			1
	Bierzglowo	II	1024		1		1

*Präglad av Heinrich den Gode, d.v.s. typ 1, 2 el. 3.

3.1.3.2 Ostfalen

3.1.3.2.1 Magdeburg

I Magdeburg präglas de två äldsta grupperna av Sachsenpfennige, Gumowski grupp 1 och 2. Dbg 1330, i Gumowski grupp 2, är av speciellt intresse för Medelpad-Ångermanland då den förekommer i stort antal i detta område. Stigeskatten har störst antal med 62 exemplar Dbg 1330. Denna mynttyp är dominerande i både Sverige och på västslaviskt område under 1020-talet. Typen började präglas kring år 1000, cirkulationsperioden är alltså högst 23 år innan den nedläggs i Stigeskatten. Den dominerande skatten på västslaviskt område är Quilitz. Även Thurow (Züssow)skatten har ett stort antal Dbg 1330. I de danska skatterna finns 24 exemplar av Dbg 1330 i Ennerskatten.

Övriga typer präglade i Magdeburg finns i betydligt mindre antal. Dbg 639 och 643 är vanligast både i svenska och västslaviska skatter från 1020-talet. I Sverige dominerar importen av Gotland. I Danmark finns några få mynt i Enner- och Kelstrupskatterna av typ Dbg 643 och 648.

Dbg 1325

Dbg 1329

Dbg 1326

Dbg 1328

Dbg 1327

Dbg 639

Dbg 641

Dbg 642

Dbg 648

Magdeburg: Skatter 1020-tal

28

Magdeburg: Antal fynd i Sverige

Magdeburg: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
A:1	1325	950-	7			1		30		1		1			3	2	1					1		1		48	965
A:2	1329	970-	4	1		1		13				1				1									1	23	978
A:3	1326	970-	4					1								1										6	983
A:4	1328	970-	1	1		1		5								1										9	991
A:5	1327	970-						3																		3	962
1:2	639	990-996	4	2		2		17					1	1	1							1				29	991
1:2:o	641	990-996				1		1																		2	1046
2:1	642	996-1000						1																		1	1018
2:2	643	996-1000	2				1	21							1	1			1							27	996
2:2:o	644	996-1000						2														1				3	1002
B:1	1330	1000-	6	2			3	64		1			1	5	8			1				1		3	1	96	997
3:1a	648	1025-	2	2		2	5	42	2	1					2	3			2						2	65	1029
		TOTAL	30	8	0	8	9	200	2	3	0	2	2	12	18	1	0	4	0	0	0	5	0	6	2	312	
Magdeburg: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
A:1	1325	950-	29			1		57		2		1		3	11	7						5		1		117	
A:2	1329	980-	27	1		2		16				2			4							7			1	60	
A:3	1326	970-	4					1							1											6	
A:4	1328	970-	1	1		1		5							1											9	
A:5	1327	970-						3																		3	
1:2:o	641	990-996				1		1																		2	
2:1	642	996-1000						2																		2	
2:2	643	996-1000	2				2	39							2	2			2							49	
2:2:o	644	996-1000						2														1				3	
B:1	1330	1000-	46	20			8	237		2			18	20	41			1				62		54	2	511	
3:1a	648	1025-	47	34		3	18	213	2	4				2	6			17						3		349	
		TOTAL	156	56	0	8	28	576	2	8	0	3	18	27	66	7	0	20	0	0	0	75	0	58	3	1111	
Typerna A:1, A:2, A:3, A:3, A:4, A:5 och B:1 är Sachsenpfennige präglade i Magdeburg, tillhörande Gumowski grupp 1 och 2.																											

Typerna A:1, A:2, A:3, A:3, A:4, A:5 och B:1 är Sachsenpfennige präglade i Magdeburg, tillhörande Gumowski grupp 1 och 2.

3.1.3.2.2 Sachsenpfennige

Av Sachsenpfennige präglade fr.o.m. 1020 finns flertalet i Medelpad-Ångermanland. I de svenska skatterna från 1020-talet finns Sachsenpfennige nästan uteslutande i Stige- och Rossvikskatterna. De mynttyper som förekommer är Dbg 1333 och Dbg 1347. På västslaviskt område har Quilitzskatten störst antal Sachsenpfennige. Dbg 1333 och Dbg 1347 är representerade med flest mynt. I Danmark representeras Sachsenpfennige av ett mynt av typen Dbg 1333 i Ennerskatten. Övriga sachsenpfennige förekommer knappt i svenska skatter från 1020-tal. Förutom Dbg 1333 och Dbg 1347 finns ett exemplar av Dbg 1815 som präglas under 1020-tal i Stigeskatten. Dbg 1335 vilken förekommer i 83 exemplar i Quilitzskatten förekommer inte i Sverige under 1020-tal.

Dbg 1815

Dbg 1333

Dbg 1335

Dbg 1336

Dbg 1347

Sachsenpfennige: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
C:1	1815	1020-																				1				1	1023
D:1	1333	1015-		1			1	6							1	1		1				1		3		15	1023
E:1	1335	1020-	1				2	2	1							1								1		8	1029
E:2	1336	1020-						1																		1	1099
F:1:1	1347	1020-		1			4	6	1	2				2	1							1		2		20	1023
F:1:2	1975	1020-		1	1																					2	1047
		TOTAL	2	3	0	0	7	15	2	2	0	0	2	2	2	0	0	1	0	0	0	3	0	6	0	47	
Sachsenpfennige: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
C:1	1815	1020-																				1				1	
D:1	1333	1015-		2			1	8							1	1		1				7		20		41	
E:1	1335	1020-	1				3	2	3							1								1		11	
E:2	1336	1020-						1																		1	
F:1:1	1347	1020-		2			6	6	1	2				2	1							14		15		49	
F:1:2	1975	1020-		1	1																					2	
		TOTAL	2	5	0	0	10	17	4	2	0	0	2	2	2	0	0	1	0	0	0	22	0	36	0	105	

Sachsenpfennige: Skatter 1020-tal

GUMOWSKI GRUPP			III	III	IV	IV	V	V	V	V	VI	VI	VI	VII	
KJ	FYNDORT	L	TPQT	C:1	Obest.	D:1	Obest.	E:1	E:2	Obest.	F:1:1	F:1:2	Obest.	Obest.	TOTAL
893	Stige	Me	1023	1		7					14				22
1149	Blommenhov	Sö	1023			1					1				2
1735	Djuped	Än	1024			1									1
1734	Rossvik	Än	1024			13					10				23
249	Bjårby (Hemången)	Go	1024			1									1
GUMOWSKI GRUPP			III	III	IV	IV	V	V	V	V	VI	VI	VI	VII	
FYNDORT: VS OMR.			C:1	Obest.	D:1	Obest.	E:1	E:2	Obest.	F:1:1	F:1:2	Obest.	Obest.	TOTAL	
	Niechodzin	III	1016												*
	Majków	I	1016												*
	Grapzow	V	1016												37a
	Kaski	III	1016												*
	Rakoniewice	I	1016												13a
	Zielona	IV A	1017					1			1			1	3
	Plocko	II	1017												4a
	Ciechanów	III	1017			3			22						25
	Lednogóra	I	1017					1					1		2
	Plock III	III	1017						2		2		2		6
	Nieciszewo	II	1017							2			1		3
	Danzig IV	II	1020					1		2			1		4^
	Kolberg-Budzistowo	II	1020							1				1	2
	Kaldus	II	1020							3			1	2	6
	Bronczyn	I	1021											44#	44
	Thurów (Züssow)	II/V	1021			1					5				6
	Parlin	I	1021												100a
	Quilitz	II/V	1023	4		116	2	83			144				349
	Wielowies	I	1023												91a
	Schwaan I	V	1024			18	4	1x			1x		1		25
	Quermathen (Groß Behnitz)	V	1024							6				1	7
	Kinno	I	1025	1		7	1	2					10		21
	Posen VI	I	1025								1	4			5
	Slask III	IV B	1027												*
	Skurpie	III	1027												15a
	Heiligenhafen	V	1027												1a
	Kujawy	I	1027			2							7		9
GUMOWSKI GRUPP			III	III	IV	IV	V	V	V	V	VI	VI	VI	VII	
FYNDORT: DANMARK			C:1	Obest.	D:1	Obest.	E:1	E:2	Obest.	F:1:1	F:1:2	Obest.	Obest.	TOTAL	
	Kelstrup	Sj	1023												13a
	Frennegård, Hallebröndshøj	B	1024												1a
	Enner	J	1029			1									1
* Antal och typer okända															
oTyper okända															
#Dbg 1338 el. 1315, d.v.s. gumowski grupp VI el VII															
^Eventuellt lösfynd															
xMinst ett exemplar av denna typ															

3.1.4 Franken

De ledande myntorterna i Franken är Mainz, Speyer och Worms där kungliga och biskopliga myntserier ges ut. I Speyer och Worms är mynten ibland efterpräglingar av senantika och byzantinska typer.

Präglingen i Würzburg är relativt stor. Den biskopliga präglingen börjar 1034 med biskop Bruno. Innan dess är den anonyma Kilianspenningen¹ vanligast.

I andra orter i Franken, t.ex. Fritzlar, är efterpräglingar av mynt från Köln vanliga. (Kluge 1991: 74).

Präglingen i Würzburg och Bamberg behandlas i T. Tasakis C-uppsats 1992.

1. St:Kilian är staden Würzburgs skyddshelgon (Tasakis 1992: 8).

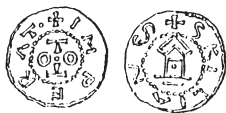
3.1.4.1 Würzburg

Mynt präglade i Würzburg är framför allt koncentrerade till Gotland, samt Skåne-Blekinge och Mälardalen. Mynten förekommer även i Medelpad-Ångermanland men i betydligt mindre mängd.

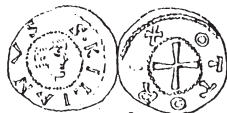
Dbg 856 är vanligast och dominerar även under 1020-talet. Myrändeskatten på Gotland och Karlberg skatten i Uppland har störst antal.

Även på västslaviskt områden är Dbg 856 vanligast. De dominerande skatterna är Ciechanów, Kowal, Bronczyn och Kinno.

De danska skatterna har för få mynt för att kunna ge en korrekt bild. Fem av sex mynt är dock av typ Dbg 856.

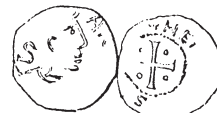
Dbg 854

Dbg 855

Dbg 856

Dbg 857

Dbg 859

Würzburg: Skatter 1020-tal

KJ	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	01	02	03	04	05	TOTAL
388,0	Ekeskogs	Go	1017					1	1
471,0	Kvie	Go	1017			1		1	2
446,0	Kauparve	Go	1017			2			2
317,0	Kattlunds	Go	1018			1			1
413,0	Kännungs	Go	1018		1	4	1		6
1616,0	Karlberg	Up	1018			18			18
932,0	Hemmestorp	Sk	1018			6			6
685,0	Lilla Mickelgårde	Go	1018			1			1
511,0	Sallmunds	Go	1018			1			1
464,0	Amlings	Go	1021			2			2
595,0	Helge	Go	1021			3			3
893,0	Stige	Me	1023			8	1		9
1149,0	Blommenhov	Sö	1023			1			1
1093,0	Östra Herrestad	Sk	1023			5			5
1734,0	Rossvik	Än	1024		1	3			4
1735,0	Djuped	Än	1024		1	4			5
43,0	Giammunds II	Go	1024			1	1		2
555,0	Fardume	Go	1024			1			1
67,0	Myråde	Go	1026			24	2	8	34
275,0	Öster Ryftes	Go	1027		2				2
49,0	Gufride	Go	1027		1				1
576,0	Bjärby	Go	1027		1	1			2
496,0	Lilla Källstäde	Go	1027					1	1
1682,0	Norledet	Vg	1029			1		2	3
193,0	Änges	Go	1029		2			1	3
612,0	Bosarve	Go	1029			2		1	3
	FYNDORT: VS OMR.	L	TPQT	01	02	03	04	05	TOTAL
	Bromberg III	I	1016			2			2
	Ciechanów	III	1017		1	8			17^
	Zielona	IV A	1017			1			1
	Plock III	III	1017				2		2
	Althöfchen	I	1017		1	2			3
	Kowal	III	1018			10			10
	Thurow (Züssow)	II/V	1021				4		4
	Bronczyn	I	1021			11			11
	Quilitz	II/V	1023			7			7
	Birglau	II	1024		1				3^^
	Schwaan I	V	1024			1			1
	Posen VI	I	1025			2*			4
	Kinno	I	1025			15			15
	Kujawy	I	1027			3		2?	5
	FYNDORT: DANMARK	L	TPQT	01	02	03	04	05	TOTAL
	Kelstrup	Sj	1023			1			1
	Frennegård, Hallebröndshøj	B	1024					1	1
	Enner	J	1029					4	4

^Inkl. 8 oklassificerade.

^^Inkl. 2 oklassificerade.

*Typ 02 el. 03.

Würzburg: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
01	854	980-983						2																		2	991
02	855	983-986	3					18							2										2	25	991
03	856	996-1023	5	2			4	49	2				1	4	1			2				1		3	74	996	
04	857	1023-1024		1				4					1													6	1018
05	859	1024-1034	3	2	1	1	7	46	3	1			1	4	2		1	2						1	75	1017	
		TOTAL	11	5	1	1	11	119	5	1	0	0	3	8	5	0	1	4	0	0	0	1	0	6	0	182	
Würzburg: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
01	854	980-983						2																		2	
02	855	983-986	5					42							2									2	51		
03	856	996-1023	18	21			8	139	2				5	5	18			4				8		9	237		
04	857	1023-1024		1				6					1									1			9		
05	859	1024-1034	17	44	1	2	20	267	7	2			2	10	3		1	21						1	398		
		TOTAL	40	66	1	2	28	456	9	2	0	0	8	15	23	0	1	25	0	0	0	9	0	12	0	697	

3.1.4.2 Bamberg

Inom denna analys' ramar representeras mynt präglade i Bamberg med ett exemplar i Suderkvieskatten, Gotland, t.p.q. 991.

Dbg 867

Bamberg: Antal fynd i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
01		987-990						1																		1	991
Bamberg: Antal mynt i Sverige																											
REFNR	DBG	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
01	867	987-990						1																		1	

3.1.5 Böhmen

I Böhmen under 900-talet härskar två rivaliserande dynastier, Premysliderna och Slavnikoverna. De första böhmiska mynten präglas under Boleslav II (967-999), även han en Premyslid, präglas Ethelred II efterpräglings med ett religiöst motiv på åtsidan--den välsignande handen¹ och bokstäverna A och Ω²--och en byst av härskaren på fransidan. Ethelred II efterpräglings var mycket uppskattade av handelsmän på Östersjön, varför denna präglings kan ses som en anpassning till handelsförhållandena i det området. Det är även under denna period som böhmiska mynt börjar spridas till andra områden. Boleslav II ökar även omsättningen av nya mynttyper. Vid inväxlingen av gamla mynttyper profilerades det på de nya typernas allt sämre kvalitet. (Katz 1929: 6) Prins Jaromir, ännu en företrädare för Premysliderna, präglar huvudsakligen 1003-1012. Hans mynttyper är ofta

1. Den höjda öppna handen var de byzantinska kejsarnas härskargest, men övergick till att bli de kristnas välsignande hand. (Biederman 1989: 159).
2. A och Ω är den första och sista bokstaven i det grekiska alfabetet. Under hellenistisk tid symboliserade de Gud som världsalltets början och slut. Denna symbolik anammades i bibliska sammanhang som t.ex. "Jag är den förste, och jag är den siste, och förutom mig finnes ingen Gud" (Jes. 44:8). På senantika gravar tolkas dessa bokstäver som en antydning om att den döde såg Gud som sin begynnelse och sitt yttersta mål. En symbolik som har levt kvar i kristendomen. (Biederman 1989: 17).

byzantinsk influerade och avbildar en Kristus figur med religiös omskrift. Helgonet Wenceslaus avbildas även för första gången under hans regering, och skulle komma att leva kvar på tjeckiska mynt in i våra dagar (Katz 1929: 6-7). Det finns även efterpräglings av sachsenpfennige (Dbg 1330) med omskriften Jaromir (Gumowski 1939: 461).

Slavnikovernas rivaliserande prägling grundas med Sobeslav 985-995. Denna prägling äger rum i närheten av de premyslidiska präglingssorterna troligtvis i provocerande syfte. Mynttyperna är av god kvalité och avbildar händelser i härskarens liv och omgivning. Den biskopliga denar som är känd från denna tid präglas av biskop Vojtech, en medlem av Slavnikov familjen. (Katz 1929: 6-7).

Bretislav I:s myntreform (1034-1055) skapar den nya monetära enheten "mark". Präglingssätten var utställd till de prinsar som erhållit apanage från kungen.

Den böhmiska präglingen behandlas i L. Prgomets C-uppsats 1992. Den relativa kronologin från denna uppsats används i analysen.

3.1.5.1 Böhmen

För de böhmiska mynten har inte någon absolut kronologi upprättats utan endast en relativ. Alla typer som präglats av samma myntherre är därför grupperade tillsammans eftersom typernas enskilda präglingssperioder inte finns angivna.

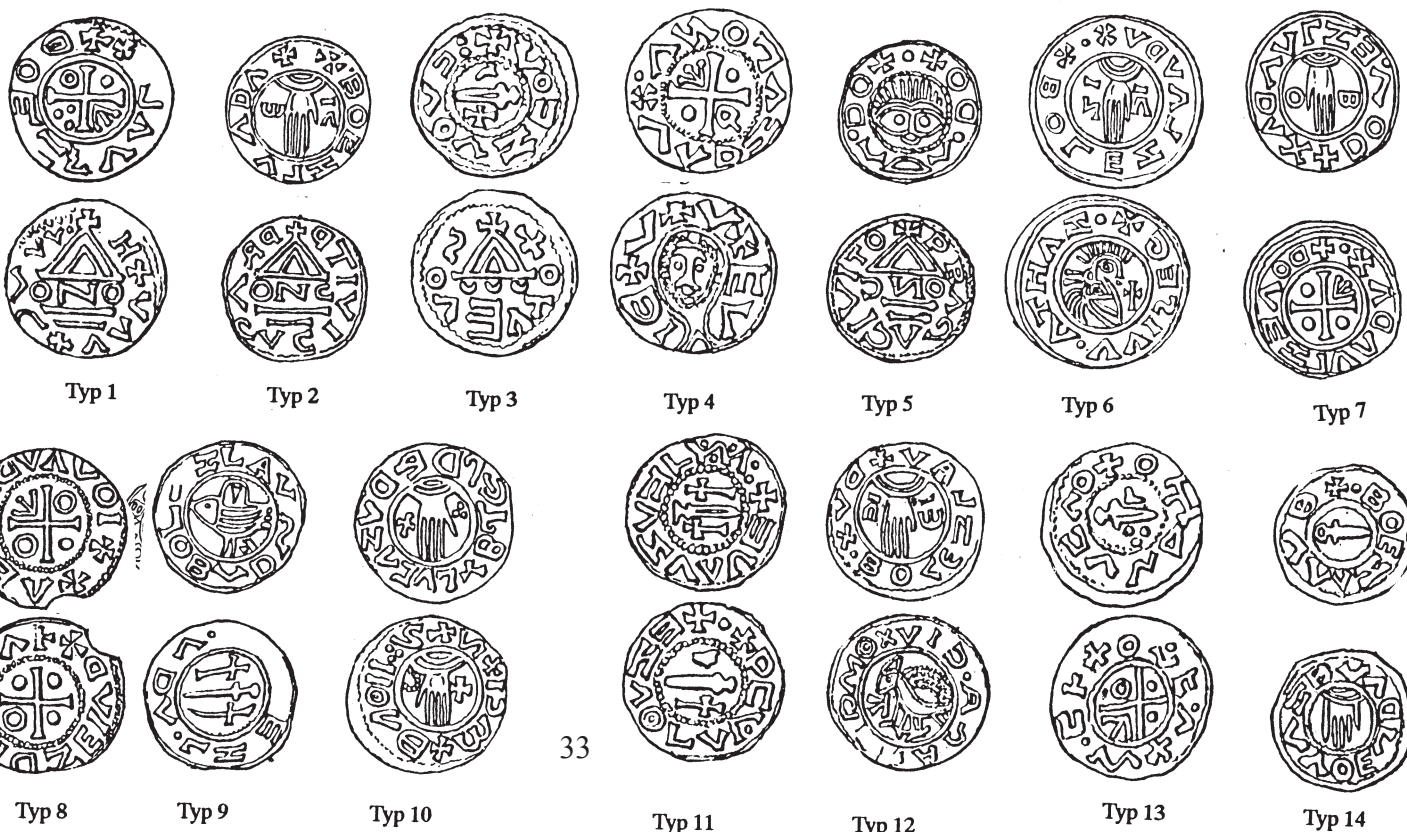
Tyngdpunkten i importen till Sverige ligger hos mynt präglade av Boleslav II (967-999), Jaromir (1003-1012) samt Oldrich (1012-1034). Den sammanlagda präglingssperioden för dessa typer sträcker sig från 967-1034, med ett glapp på fyra år mellan 999 (Boleslav II, sista präglingss år) och 1003 (Jaromirs första präglingss år). Övriga typer präglade mellan 982-1004 har inte nått Sverige i samma utsträckning. Majoriteten av mynten finns på Gotland.

Mynt präglade av Boleslav III (999-1002) förekommer däremot inte på Gotland utan endast i Medelpad, Västmanland och Sörmland. Dock endast i 3 exemplar. På västslaviskt område i skatter från 1020-tal finns 19 exemplar som säkert definierats som mynt präglade av Boleslav III.

Mynt präglade av Sobeslav förekommer bara i 4 exemplar varav två i Ångermanland och Uppland. De övriga två finns på Gotland. Sobeslav mynt förekommer inte på västslaviskt område från 1020-tal. Hur det ser ut äldre västslaviska skatter ligger utanför denna uppsats. På Gotland förekommer typen från 1002.

Mynt präglade av Boleslav III och Sobeslav är intressanta för området Medelpad-Ångermanland. De förekommer i få exemplar i övriga landet men finns ändå representerade i detta område. Cirkulationsperioden för dessa mynt typer innan de nedläggs i skatterna i Medelpad-Ångermanland är minst 21-29 år.

Västslaviska och svenska skatter från 1020-talet har liknande sammansättning av böhmiska mynt förutom att de svenska skatterna har färre mynt. I Stigeskatten förekommer bara mynt präglade av Boleslav II, Boleslav III och Jaromir. Så är också fallet i Thurow (Züssow) skatten och Winskoskatten. Detta kan vara en slump men bör ändå noteras.

Typ 15

Typ 16

Typ 17

Typ 18

Typ 19

Typ 20

Typ 25

Typ 26

Typ 27

Typ 28

Typ 29

Typ 30

Typ 31

Typ 32

Typ 33

Typ 34

Typ 35

Typ 36

Typ 37

Typ 38

Typ 39

Typ 40

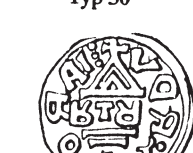
Typ 41

Typ 42

Typ 43

Typ 44

Typ 45

Typ 46

Typ 47

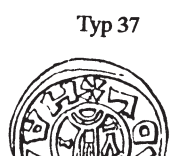
Typ 48

Typ 49

Typ 50

Typ 51

Typ 52

287

290

289

Typ 53

Typ 54

Typ 55

Böhmen: Antal fynd i Sverige			REFNR	MYNTHERRER	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	T.P.Q.
Typ 1-14	Boleslav II	967-999				7				1		44						2	1						1		1		57	991
Typ 15-17	Sobeslav	985-995									2								1								1		4	1002
Typ 18-19	Vojtech	982-997																											0	-
Typ 20	Emma	...-1005/6									2																		2	1011
Typ 25-31	Boleslav III	999-1002																1		1						1			3	999
Typ 32-33	Vladivoj	1002-1003									2																		2	1026
Typ 34-36	Boleslav Chrobry	1003-1004									1																		1	1024
Typ 37-46	Jaromir	1003,1004-1012,1034				2					8					1					1					1			13	1003
Typ 47-55	Oldrich	1012-1034				2	1				23	1						3									1	31	1018	
TOTAL						11	1	0	1	0	82	1	0	0	0	1	6	2	1	1	0	0	0	0	3	0	3	0	113	
Böhmen: Antal mynt i Sverige			REFNR	MYNTHERRER	PRÄGLING	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	LA	TOTAL	
Typ 1-14	Boleslav II	967-999				22				1	117							3	11						6		2		162	
Typ 15-17	Sobeslav	985-995									2								1								1		4	
Typ 18-19	Vojtech	982-997																											0	
Typ 20	Emma	...-1005/6									2																		2	
Typ 25-31	Boleslav III	999-1002																1		1						1			3	
Typ 32-33	Vladivoj	1002-1003									4																		4	
Typ 34-36	Boleslav Chrobry	1003-1004									1																		1	
Typ 37-46	Jaromir	1003,1004-1012,1034				4					12					2					1					1			20	
Typ 47-55	Oldrich	1012-1034				2	2				35	1						3									1	44		
TOTAL						28	2	0	1	0	173	1	0	0	0	2	7	12	1	1	0	0	0	0	8	0	4	0	240	

Böhmen: Skatter 1020-tal

KI	FYNDORT: SVERIGE	L	TPQT	Typ 1-14	Typ 15-17	Typ 18-19	Typ 20	Typ 25-31	Typ 32-33	Typ 34-36	Typ 37-46	Typ 47-55	Typ 56-65	TOTAL
388,0	Ekeskogs	Go	1017	1										1
471,0	Kvie	Go	1017	1										1
462,0	Tummelbos	Go	1018	4							1			5
1706,0	Uddeby	Vr	1018								1			1
932,0	Hemmestorp?	Sk	1018	2							2			4
413,0	Kännungs	Go	1018	2										7
893,0	Stige	Me	1023	6				1			1		5	8
1149,0	Blommenhov	Sö	1023	1										1
1735,0	Djuped	Än	1024		1							1		2
43,0	Glamunds II	Go	1024	3						1				4
250,0	Hemängen (Bjärby)	Go	1024	2								1		3
67,0	Myrände	Go	1026	1										1
494,0	Liffride	Go	1026						1					1
275,0	Öster Ryltes	Go	1027	2										2
576,0	Bjärby	Go	1027	1										1
49,0	Guffride	Go	1027	2										2
975,0	Villie	Sk	1028	1							2			3
612,0	Bosarve	Go	1029								2			2
FYNDORT: VS OMR.		L	TPQT	Typ 1-14	Typ 15-17	Typ 18-19	Typ 20	Typ 25-31	Typ 32-33	Typ 34-36	Typ 37-46	Typ 47-55	Typ 56-65	TOTAL
	Ciechanów	III	1017	11				4			11	5	12	43
	Stary Dworek	I	1017	9				8	1	1	4	1		24
	Plock III	III	1017	1^										1
	Lednogóra	I	1017									1		1
	Kowal	III	1018	1							1	1		3
	Bronczyn	I	1021	5				1				1		7
	Thurow (Züssow)	II/V	1021	5				1			3			9
	Wielowies	I	1023	3^							1	2		6
	Quilitz	II/V	1023				1		1		2	1		5
	Bierzgłowo	II	1024	1										1
	Schwaan I	V	1024	19				4			13	1		37
	Poznan VI	I	1025	7				3*				1		11
	Kinno	I	1025								5	1		6
	Winsko	IV B	1027	4x				1			3x			8
	Kujawy	I	1027	2					1	1	1	1		6
	Slupca	I	1028										1*	1
	Lad	I	1028										1*	1

^ Typ osäker 1-14 el. 25-31

*Typ osäker

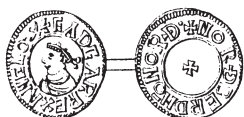
xMinst tre exemplar av denna typ

3.2 Korologisk analys av de engelska typerna

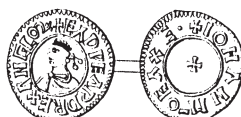
Först bör de engelska kungarna i korthet nämnas. Edgar regerar 959-975 och det är under hans ämbetsperiod som myntreformen genomförs. Edgars äldste son blir nästa tronföljare och regerar från 975 till 978 då han mördas och därefter benämns Edward Martyren. Ethelred II var Edward Martyrens styvbror och tillträder ämbetet vid elva års ålder. Under Ethelred II:s ämbetsperiod härjas England svårt av danskarna. Enligt en könika från år 1002 hörde Ethelred II rykten om att danskarna tänkte mörda honom. Han lät därför mörda alla danskar i Engalnd, däribland Sven Tveskäggs syster. Sven Tveskäggs invaderade då England. Ethelred II tvingades fly. Sven Tveskäggs dog bara några månader senare. Hans unge son Knut återvänder då till Danmark och Ethelred II återvände från sin exil och återtog Englands tron. Knut återvände 1015 med en här och Ethelred II dog 1016 (Persson 1992: 6-7). Ethelred II:s son Edmund valdes till kung i London efter faderns död. Samtidigt väljs Knut till kung i Southampton. Edmund och Knut valde att dela England mellan sig, men Edmund dog 30 November 1016 och Knut blev kung över hela riket till sin död 1035. (Jonsson 1994: 193-194).

De engelska mynttyperna som är inom ramen för denna analys följer Hildebrands typologi vilken redovisas nedan med de förkortningar som används i tabellerna. (Hildebrad 1881). Även präglingssperioden anges. Reform-mynten är de mynt som präglas i samband med myntreformen 973, d.v.s. Edgars Reforms Small Cross, Edward Martyrens Normal Small Cross och Ethelred II:s First Small Cross.

C. Perssons C-uppsats 1992 behandlar de engelska myntens fördelning i svenska skatter. Resultaten från denna uppsats används i analysen nedan.

Edgar
C2-Reform Small Cross
975-978

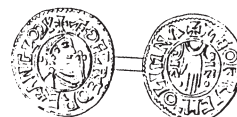
Edward Martyren
A-Normal Small Cross
975-978

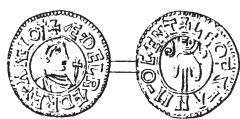
Ethelred II
A1-First Small Cross
978-979

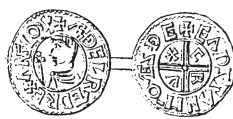
B1-First Hand
979-985

B2-Second Hand
985-991

B3-Benediction Hand
991

C-Crux
991-997

A2-Intermediate Small Cross
997

D-Long Cross
997-1003

E-Helmet
1003-1009

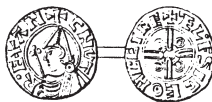
G-Agnus Dei
1009

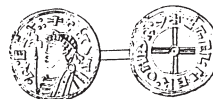
A3-Last Small Cross
1009-1017

Knut
E-Quatrefoil
1017-1023

G-Pointed Helmet
1023-1029

H-Short Cross
1029-1035

3.2.1 Reformmynt

Gotland och Skåne har majoriteten av mynten; endast två exemplar finns i Medelpad-Ångermanland. Under 1020-tal är skillnaden mellan svenskt, danskt och västslaviskt område stor. På västslaviskt område finns inte några reformmynt. I Danmark finns bara 1 exemplar i Enner skatten. De danska skatterna är ju betydligt färre än de svenska från samma period och det är bara Enner- och Kelstrupskatterna som har ett större antal mynt.

I de svenska skatterna finns enstaka mynt. Spridningen på Gotland samt i Skåne och Medelpad-Ångermanland följer samma mönster som den totala svenska spridningsbilden för samtliga perioder.

3.2.2 Ethelred II (övriga mynttyper)

Gotland, Skåne och Mälardalen har störst antal Ethelred II mynt, i nämnd ordning. Medelpad-Ångermanland står i proportion till det totala antalet mynt med ett undantag. De två typer som i övriga områden finns i mycket stort antal, Ethelred II, Long Cross och Crux, utgör nämligen en mindre del av skatterna i Medelpad-Ångermanland än andra typer som finns i mindre mängd i övriga Sverige. För typerna Crux och Long Cross finns 2-3% i Medelpad-Ångermanland. Övriga typer i Medelpad-Ångermanland är representerade med 4-5%. Ethelred Crux och Long Cross skulle därför i negativ bemärkelse kunna karakterisera området även om skillnaden är marginell. De svenska, danska och västslaviska skatterna följer samma trend där de senare typerna Crux, Long Cross, Helmet och Last Small Cross är vanligast men antalet mynt i de svenska skatterna är betydligt större varför de äldre typerna First hand, Second Hand och Benediction Hand finns i större antal. I Schwaanskatten på västslaviskt område finns dock 102 obestämda Ethelred mynt vars klassificering skulle kunna ändra bilden. Schwaan I skatten har också flest antal engelska mynt på västslaviskt område av skatter från 1020-talet.

3.2.3 Knut

Knutmynten är starkt representerade i Ångermanland. I övrigt följer spridningsbilden samma tendenser som för Reform och Ethelred mynten med en koncentration till Gotland, Skåne och Mälardalen.

Ångermanland har en stor andel Knutmynt. 74% av alla Knutmynt i Sverige finns i detta område. Djupedskatten har 57% av alla Knutmynt i Ångermanland. Rossvikskatten har inte ett stort antal Knutmynt, men dessa utgör ändå 46,8% av de engelska mynten i skatten och bör därför noteras. Även Grönbysskatten i Skåne har ett stort antal Knutmynt av Quatrefoil typ. Det enda övriga område där Knutmynten är så dominerande är Danmark. Det är Kelstrupskatten, t.p.q. 1023 och Ennerskatten, t.p.q. 1029 som har det stora antalet Knutmynt under 1020-talet. På västslaviskt område har Schwaan I skatten störst antal Knutmynt under 1020-tal.

Knuttyperna präglas 1017-1023 respektive 1023-1029. Cirkulationsperioden innan de nedläggs i skatterna i Medelpad-Ångermanland är således inte särskilt lång. Importen till danskt, svenskt och västslaviskt område var direkt.

England: Antal fynd i Sverige																										
KUNG	TYP	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	NB	LA	TOTAL
E	C2	6					41	1				1	1	1							1		1			53
EdM	A	4					24							1	1											30
Æ	A	3	1				18																1			23
	B1	12	2		2	3	100				1	1	4	1	2	1		1			1		3			134
	B2	11	2		2	1	86	1				1	2	1	1						1		4			113
	B3	5	1		1	2	29						1	3	1						1		2			46
	C	15	4	2	3	8	129	2	1		1	1	5	11	3	1	4				2	2	3		2	199
	A2	2					8																			10
	D	13	3	1	2	9	139	5	1			2	6	10	1	1	6				2		4	1	2	208
	E	10	2			8	94	3	1			1	4	3	1	1	2				2		4		1	137
	G						1																			1
	A3	12	3		2	10	100	4	2				6	5	4	1	2				2		4	1	1	159
Cn	E	13	3		5	9	86	4	2			1	6	3	1	1	2	1			2	1	4	1	1	146
	G	9	3	1	1	9	8	4	2			1	6	4	1	3					2		4		1	59
TOTAL		115	24	4	18	59	863	24	9	0	2	9	42	43	15	6	19	2	0	0	16	3	34	3	8	1318

England: Antal mynt i Sverige																										
KUNG	TYP	SK	BL	HA	SM	ÖL	GO	VG	ÖG	BO	DS	NÄ	SÖ	UP	VS	VR	DR	GÄ	HS	HR	ME	JÄ	ÄN	NB	LA	TOTAL
E	C2	30			2		70	1					1	1	1						1		1			78
EdM	A	13					24							1	2											27
Æ	A	4	1				22																1			24
	B1	210			8	5	395				12	3	12	6	4	1		1			5		29			481
	B2	281	7		16	1	337	1			26	2	15	8	3						6		23			445
	B3	39	1		2	2	50				4		1	6	1						1		3			71
	C	1986	106	3	84	21	3642	4	1		53	36	93	185	34	13	5				121	3	47		3	4454
	A2	3					10																			10
	D	1105	103	1	3	61	5409	38	1				71	37	181	20	72	12			91		75	1	7	6183
	E	122	30			16	1362	9	1				21	15	25	2	28	5			41	1	51		2	1609
	G						1																			1
	A3	207	82		4	44	3026	32	5				35	55	43	5	18	21			73		101	1	1	3546
Cn	E	605	75		9	43	1873	21	8				21	61	10	3	76	25	1		50	1	291	2	1	2571
	G	575	86	6	3	56	1595	47	8				13	47	8	3	32				4		678		8	2594
TOTAL			491	10	131	249	17816	153	24	0	95	203	338	475	75	208	100	2	0	0	393	5	1300	4	22	22094

3.3 Skatten från Trondheim

Denna skatt från 1030-talet är inte publicerad men 21 mynt har klassificerats av Svein H. Gullbeck. Urvalet av mynt baserades på de mynttyper som redan i början av analysen verkade karakterisera Medelpad-Ångermanland. Antalet friesiska mynt är i majoritet, men det antal mynt som är klassificerade är för få för att påvisa en likhet.

Tabell 1. Dronningensgate 10, Trondheim, t.p.q. 1030-tal

MYNTORT	MYNTTYP	ANTAL
Metz	Dbg 20	1
Deventer	Dbg 562	1
	Dbg 563	4
	Dbg 564	1
Friesland	Dbg 1298	3
	Dbg 1299	6
	Dbg 1300	1
	Dbg 1309	1
Böhmen	Boleslaw Chrobry	3

3.4 Likheter mellan Stige-, Djuped- och Rossvikskatterna samt övriga skatter från 1020-tal

Mynt från Ostfalen och Friesland verkar karakterisera Medelpad-Ångermanland. På västslaviskt områden finns samma myntgrupper främst representerade i skatterna; Quilitz, Thurow (Züssow) och Schwaan I. De flesta paralleller är mellan Stige- och Quilitzskatterna

Schwaan I skatten är den västslaviska 1020-tals skatt som har flest engelska mynt. Detta kan vara en länk till Sverige där engelska mynt finns i stort antal. Det går dock inte att koppla den endast till Medelpad-Ångermanland.

Djupedskattens stora antal engelska Knut mynt har sin motsvarighet i de två största danska skatterna Enner och Kelstrup. Rossvikskatten har i förhållande till sin totala andel engelska mynt ett stort antal Knut mynt. Även den Grönby skatten i Skåne har ett stort antal Knut mynt.

Tabell 2 visar vilka kriterier som karakteriserar skatterna och vilka samband som finns till andra skatter.

Tabell 2. Karakteriserade kriterier för skatterna i Medelpad-Ångermanland och i vilken utsträckning de förekommer hos andra skatter.

	STIGE	DJUPED	ROSSVIK
GRÖNBY	I Stigeskatten utgör Knutmynten endast ca. 13% av det totala antalet engelska mynt	Både Djuped och Grönby har ett mycket stort antal Knutmynt av Quatrefoil typ.	Rossvik har stor andel Knutmynt, av typ Quatrefoil och Pointed Helmet, i förhållande till det totala antalet engelska mynt. Grönby har ett mycket stort antal mynt av Quatrefoil typ.
KELSTRUP	I Stigeskatten utgör Knutmynten endast ca. 13% av det totala antalet engelska mynt	Djuped och Kelstrup har ett mycket stort antal Knutmynt av typerna, Quatrefoil och Pointed Helmet	Rossvik har stor andel Knutmynt, av typ Quatrefoil och Pointed Helmet, i förhållande till det totala antalet engelska mynt. Kelstrup har ett mycket stort antal av dessa typer.
ENNER	I Stigeskatten- Stigeskatten utgör Knutmynten endast ca. 13% av det totala antalet engelska mynt	Djuped och Enner har ett mycket stort antal Knutmynt av typerna, Quatrefoil och Pointed Helmet	Rossvik har en stor andel Knutmynt, av typ Quatrefoil och Pointed Helmet, i förhållande till det totala antalet engelska mynt. Enner har ett mycket stort antal av dessa typer.

	STIGE	DJUPED	ROSSVIK
QUILITZ	Stige och Quilitz har ett mycket stort antal, Dbg 1330, s.k. Sachsenpfennige från Magdeburg	Djuped har ett relativt stort antal, Dbg 1330, s.k. Sachsenpfennige från Magdeburg. Quilitz har ett mycket stort antal av denna typ.	Rossvik har ett relativt stort antal, Dbg 1330, s.k. Sachsenpfennige från Magdeburg. Quilitz har ett mycket stort antal av denna typ.
	Stige och Quilitz har ett mycket stort antal Dbg 1298 från Jever	Djuped har ett relativt stort antal Dbg 1298 från Jever. Quilitz har ett mycket stort antal av denna typ.	Rossvik har ett relativt stort antal Dbg 1298 från Jever. Quilitz har ett mycket stort antal av denna typ.
	Dbg 1300, obestämd friesisk typ, finns 8 av 24 svenska exemplar i Stige. På västslaviskt område under 1020-tal finns denna typ bara i Quilitz.		
	Dbg 1299a/b från Emden finns i 10 exemplar i Stige och i 5 exemplar i Quilitz. Genomsnittet i de gotländska skatterna är 3,1.	Djuped har 15 exemplar av Dbg 1299a/b från Emden. I Quilitz finns 5 exemplar. Genomsnittet i de gotländska skatterna är 3,1.	

	STIGE	DJUPED	ROSSVIK
SCHWAAN I	Schwaan I har ett relativt stort antal Dbg 1298 från Jever. Stige har ett mycket stort antal av denna typ. Dbg 1959 från Emden finns i 5 exemplar i Stigeskatten och kanske i 19 exemplar i Schwaan I, då klassificeringen av dessa mynt är osäker. Genomsnittet i de gotländska skatterna är 1,8	Djuped och Schwaan I har ett relativt stort antal Dbg 1298 från Jever	Rossvik och Schwaan I har ett relativt stort antal Dbg 1298 från Jever
THUROW (ZÜSSOW)	Thurow (Züssow) har ett relativt stort antal, Dbg 1330, Sachsenpfennige från Magdeburg. Stige har ett mycket stort antal av denna typ. Dbg 1299a/b från Emden finns i 10 exemplar i Stige och i 6 exemplar i Thurow (Züssow). Genomsnittet i de gotländska skatterna är 3,1.	Djuped och Thurow (Züssow) har ett relativt stort antal, Dbg 1330, Sachsenpfennige från Magdeburg Djuped har 15 exemplar av Dbg 1299a/b från Emden. I Thurow (Züssow) finns 6 exemplar. Genomsnittet i de gotländska skatterna är 3,1.	Rossvik och Thurow (Züssow) har ett relativt stort antal, Dbg 1330, Sachsenpfennige från Magdeburg

	STIGE	DJUPED	ROSSVIK
INGEN MOT-SVARIGHET I ANDRA SKATTER	Stige har 40 exemplar av Dbg 1309 från Emden. Denna typ finns i stort antal på Gotland, men antalet mynt per skatt är i genomsnitt 5,6. Genomsnittet för skatter i Skåne med denna typ är 20 exemplar per skatt. Dbg 562 från Deventer finns i 6 exemplar i Stige. Genomsnittet i de gotländska skatterna är 1. Genomsnittet för skatter i Skåne-Blekinge är 2,25. Dbg 563 från Deventer finns i 10 exemplar i Stige. Genomsnittet i de gotländska skatterna är 6,5.		

4. SAMMANFATTNING AV ANALYSEN

Oberlothringen: Importen av mynt från Oberlothringen domineras av Gotland. De mynt som förekommer i Medelpad-Ångermanland har en mycket varierande längd på cirkulationsperioden.

Mynt präglade i de stora orterna Metz och Verdun har en kort cirkulationsperiod innan de nedläggs i skatterna i Medelpad-Ångermanland, t.ex Dbg 19 från Metz präglas 1005-1020. Kortaste tänkbara cirkulationsperiod efter det att typen slutar präglas och innan den nedläggs i Stigeskatten är alltså 3 år. Mynt från Metz och Verdun är dock få till antalet i Medelpad-Ångermanland jämfört med antalet på Gotland.

Mynt präglade i de små orterna Remiremont och Dieulouard, belägna vid floden Mosel, har den längsta cirkulationsperioderna innan de nedläggs i skatter i Medelpad-Ångermanland. T.ex Dbg 1399/1400 slutar präglas 973. Kortaste möjliga cirkulationsperiod innan denna typ nedläggs i Rossvik och Djupedskatterna, där denna typ förekommer, är 51 år.

Denna skillnad i cirkulationstid kan förklaras med att mynten i Metz och Verdun präglats i mycket större mängd och därför haft en större och snabbare spridning.

Niederlothringen/Utrechter Raum: Mynten från detta område är präglade i Deventer och importeras i störst mängd till Gotland och Skåne-Blekinge. Den mynttyp som är mest förekommande i Medelpad-Ångermanland, Dbg 563, präglas 1014-1024 har en kort cirkulationsperiod eller är direktimporterad.

Niederlothringen/Friesischer Raum: För mynt präglade i Friesland är bilden annorlunda. Gotland och Skåne importerar mycket mynt, men Medelpad-Ångermanland har en framträdande roll. Speciellt mynt präglade i Jever och obestämda friesiska mynt importeras i mycket stor mängd till detta område och har en kort cirkulationsperiod. Vissa typer från Emden har dock en lång cirkulationsperiod innan de nedläggs i skatter i Medelpad-

Ångermanland.

På västslaviskt område finns de friesiska mynten koncentrerade till färre skatter än mynt präglade i andra områden. De dominerande skatterna Quilitz, Schwaan I och Thurow (Züssow) är belägna i Mecklenburg-Vorpommern och Polabien vid Östersjöns sydkust.

Sachsen/Niedersachsen: Detta område representeras av mynt präglade i Stade. De har importerats i litet antal, men Gotland är dominerande.

Den typ som förekommer i Medelpad-Ångermanland har importerats i mycket litet antal och har en cirkulationsperiod beräknad till ca 25 år.

Sachsen/Ostfalen: Sachsenpfennige finns i mycket stort antal i Medelpad-Ångermanland. Speciellt Gumowski grupp 2 som präglas i Magdeburg. Dbg 1330 i denna grupp, vilken förekommer i mycket stort antal i Stigeskatten börjar präglas 1000. I fall vi antar att präglingsperioden är ca 10 år så är den kortaste möjliga cirkulationsperioden innan typen nedläggs ca. 13 år. Dbg 1330 finns även i mycket stort antal i Quilitzskatten på västslaviskt område. Övriga mynttyper som präglas i Magdeburg finns till största del på Gotland. Bland de sachsenpfennige som inte är präglade i Magdeburg karakteriserar Dbg 1333 och Dbg 1347 Stige, Rossvik och Quilitz skatterna. Dessa börjar präglas ca. 1015 och 1020. Importen är därför direkt. Dbg 1335, som även den präglas under 1020-tal, finns i mycket stort antal i Quilitzskatten men förekommer överhuvudtag inte i Sverige i skatter från 1020-tal.

Franken: Mynt präglade i Franken representeras av Würzburg. Gotland dominerar importen från detta område men även Skåne-Blekinge och Mälardalen är viktiga importområden.

I Medelpad-Ångermanland förekommer mynten i mindre mängd. Dbg 855 finns bara i Ångermanland och har en cirkulationsperiod på ca 30 år. De senare typerna, Dbg 856 och 857, har en kort cirkulationsperiod eller har importerats direkt. De har också präglats i större antal.

De dominerande skatterna på västslaviskt område är belägna i Storpölen och Masowien, d.v.s. Polens inland.

Böhmen: Majoriteten av mynten finns på Gotland. Typgrupp 25-31, mynt präglade av Boleslav III, som inte förekommer på Gotland men däremot i Medelpad-Ångermanland har en cirkulationsperiod på ca 20 år innan de nedläggs i detta område. Gotland dominerar dock klart importen av böhmiska mynt. Typ 1-14, präglad av Boleslav II, finns i störst antal.

Engelska mynt: Det mest frapperande i det engelska myntmaterialet är det stora antalet Knutmynt i Djupedskatten och den procentuellt stora andelen Knutmynt i Rossvikskatten, vilka endast har sin motsvarighet i Enner- och Kelstrupskatterna i Danmark.

5. DISKUSSION

I ovanstående sammanfattning framgår att de tyska mynten inte är jämnt fördelade över Sverige. I vissa områden domineras importen av mynttyper från någon präglingsort eller något område. Gotland dominerar importen från Oberlothringen. Mynt från Utrecht området förekommer främst på Gotland och därefter i Skåne-Blekinge.

Mälardalen och Medelpad-Ångermanland har ungefär lika stor mängd mynt från Utrecht. Import av mynt från Jever i Friesland domineras av Medelpad-Ångermanland (Dbg 1298). Obestämda mynt från Friesland och Emden finns i mycket stor utsträckning i Medelpad-Ångermanland. Gotland och Skåne-Blekinge importerar också ett stort antal av dessa mynt men Mälardalen är inte särskilt framträdande. Mynt präglade i Sachsen visar olika tendenser. Mynt präglade i Niedersachsen finns i störst antal på Gotland. Importen från Ostfalen är mycket omfattande och vissa typer av sachsenpfennige (Dbg 1333 och Dbg 1347) finns till största del i Medelpad-Ångermanland. Vissa vanliga typer av sachsenpfennige (Dbg 1330) finns i stor mängd på Gotland, i Skåne-Blekinge, Mälardalen och Medelpad-Ångermanland. Importen av mynt från Böhmen domineras av Gotland. Engelska mynt förekommer i mycket stort antal på Gotland och därefter Skåne-Blekinge, Medelpad-Ångermanland (Ångermanland har betydligt fler engelska mynt än Medelpad) och Mälardalen.

Medelpad-Ångermanland dominerar följaktligen importen av vissa mynttyper från Friesland och Ostfalen. Dessa mynttyper präglas alla under 1000-talets två första decennier.

Det framgår även olika "trender" i importen av mynt till Medelpad-Ångermanland.

Trender i myntimporten till Medelpad-Ångermanland

1. Få mynt-Kort cirkulationsperiod (ca. 0-10 år)
 2. Få mynt-Lång cirkulationsperiod (ca. 20 år)
 3. Många mynt-Kort cirkulationsperiod
 4. Många mynt-Lång cirkulationsperiod
-

1. Vissa mynttyper förekommer i litet antal och har en kort cirkulationsperiod, eller är direkt importerade, innan de nedläggs i skatterna. Detta gäller mynt som präglats i stort antal och därför haft en stor och snabb spridning. Exempelvis mynten präglade i Deventer, Metz och Verdun.

2. Det finns även mynttyper som förekommer i litet antal och har en lång cirkulationsperiod innan de når Medelpad-Ångermanland. Dessa mynt har troligtvis präglats i litet antal och därför haft en mindre och långsamare spridning. De flesta av de "fåtaliga" mynten i Medelpad-Ångermanland följer denna "trend". Nämligen mynt präglade i Dieulouard, Remiremont, Stade och Magdeburg (ej Sachsenpfennige).

3. De mynttyper som förekommer i stor mängd och har en kort cirkulationsperiod kan antagas spegla en direkt kontakt med präglingsorten eller i varje fall en kontroll av importen av mynt präglade i dessa orter. Detta gäller mynt präglade i Friesland, speciellt Jever. De mynttyper som faller under denna "trend" har en annorlunda spridning på västslaviskt område än övriga mynt. De finns framförallt i de tre stora 1020-talsskatterna Quilitz, Thurow (Züssow) och Schwaan I som ligger vid floden Oderns mynning och i Mecklenburgbukten på Östersjöns sydkust.

4. Vanliga mynttyper med en relativt lång cirkulationsperiod har troligtvis importerats sekundärt. De kan ha cirkulerat en längre period inom ett annat område. Detta gäller Sachsenpfennige vars längsta cirkulationsperiod innan de når Medelpad-Ångermanland är 23 år. De finns representerade i de västslaviska skatterna i Polabien och Mecklenburg-vorPommern, dock inte i lika stor utsträckning som de friesiska mynten.

Det är de två sista importsituationerna som kan ge nyckeln till Medelpad-Ångermanlands kontaktleader till kontinenten.

De böhmiska mynten som ju till stor del finns på Gotland borde egentligen inordnas under trend 1 och 2, men eftersom området geografiskt särskiljer sig från övriga präglingsområden så diskuteras det separat. De mynt som förekommer i Medelpad-Ångermanland är präglade under 900-talets slut (Boleslav II, 967-999 och Sobeslav, 985-995) och 1000-talets början (Boleslav II, 999-1002, Jaromir, 1003-1012 och Oldrich, 1012-1034). På västslaviskt område under 1020-tal är Schwaan I skatten bland de dominerande. De böhmiska mynt som förekommer i Schwaan I skatten är samma typer som i Stige och Djupedskatterna.

6. TOLKNING OCH SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGAR

6.1 Går det att urskilja ett mönster i Medelpad-Ångermanland skatternas sammansättning?

De tre skatterna har gemensamma drag. Sammansättningen skiljer sig dock i vissa avseenden.

Det totala antalet engelska och tyska mynt är liknande för Rossvik- och Stigeskatterna i det avseendet att de tyska mynten dominerar. Rossvikskatten har 58% tyska mynt och 33.6% engelska mynt. Stigeskatten har 69.6% tyska mynt och 19.4% engelska mynt. Djupedskatten har däremot 49.8% tyska mynt och 48.2% engelska mynt. Mynt från Kalifatet finns i större antal i Stigeskatten än i de två övriga skatterna.

De tyska mynten har en liknande fördelning med följande undantag. Rossvikskatten har ett betydligt större antal mynt från Ostfalen än de två övriga skatterna. Dessutom har Rossvikskatten färre mynt präglade i Köln. Djupedskatten har ett större antal mynt präglade i Franken jämfört med Rossvik- och Stigeskatterna. Jämfört med andra skatter nedlagda under 1020-tal dominerar dock mynt präglade i Jever och Sachsenpfennige i samtliga tre norrländska skatter.

De engelska mynten i Rossvik- och Djupedskatterna har en nästan identisk fördelning. Ungefär hälften av mynten utgörs av Knuts Pointed Helmet, en fjärdedel av densammes Quatrefoil typ. Resten är mynt präglade av Ethelred II. Stigeskattens engelska mynt dominerar av typer präglade av Ethelred II, t.ex. Crux och Long Cross.

Knuts Quatrefoil mynt utgör 12% av Stigeskatten och är det största antalet Knutmynt som finns representerat i skatten.

Den kronologiska tyngdpunkten för Stigeskattens tyska och engelska mynt är 1000-talets första decennium. Rossvik- och Djupedskatternas kronologiska tyngdpunkt hamnar under 1020-talet, beroende på det stora antalet Knut Pointed Helmet mynt.

Sammansättningen av de tyska mynten är snarlik för samtliga tre skatter. Rossvik- och Djupedskatterna har ett nästan identiskt engelskt myntmaterial och avviker därmed från Stigeskatten. Stigeskatten har desutom ett större antal mynt från Kalifatet och "Övriga mynt" vilket särskiljer den från de två övriga skatterna .

6.2 Vilka likheter och olikheter kan noteras gentemot andra områden?

I Medelpad-Ångermanland finns några få stora skatter vilka ändå speglar en ekonomisk aktivitets zon under 1000-talets två första decennier. Gotland och Skåne har betydligt fler skatter.

Skatternas sammansättning visar främst likheter med skatterna i området vid Oders mynning, d.v.s. Quilitz och Thurow (Züssow). Samt även Schwaan I vid Mecklenburgbukten. Djuped- och Rossvik skatternas Knutmynt utgör en länk till Enner och Kelstrup skatterna i Danmark, samt Grönbysskatten i Skåne, vilket ju var en del av Danmark. Eventuella kontaktområden för Medelpad-Ångermanland är alltså kustområdet från Oders mynning till Mecklenburgbukten samt Jyllands östkust och Själlands västkust.

Det stora antalet mynt från Jever och Sachsenpfennige visar på kontakter med Friesiska kusten och Niedersachsen, vid Elbe området.

6.3 På vilka vägar har mynten kommit till Medelpad-Ångermanland?

Handelstransporter mellan Friesland och Niedersachsen kunde färdas från nordsjökusten och in på floderna Aller och Elbe, som ligger i Niedersachsen. Från Elbeområdet finns vidare handelsvägar i östlig riktning -- Via Regia och via Antiqua. De orter som sedan 700-talet kontrollerat handeln mellan Elbe och Polabien-Pommern är Menzlin vid floden Peene, Buku vid floden Trave och Wolin vid Floden Dzwina som rinner ut i Oder. Handeln från Elbeområdet mot Östersjön verkar alltså ha gått via dessa handelsorter sedan 700-talet.

Både i Menzlin och Wolin finns friesiska och skandinaviska artefakter som ett tecken på livligt handelsutbyte. På kusten mellan dessa två orter ligger även Quilitzskatten som visat på störst likhet med Stigeskatten. I Menzlin och Wolin har handelsutbyte mellan skandinaver och frieser ägt rum. Detta förklara dock inte varför endast personer från Medelpad-Ångermanland skulle ha sökt sig till dessa orter. Kanske var det för att de hade råvaror att erbjuda i form av pälsar, hudar och horn från nordligare trakter. Detta antags vara export av vete från Polen till Danmark och Norge. Enligt Filipowiak är Wolin inriktat på långdistanshandel (Filipowiak 1991: 530). Pälsar, hudar och horn från Medelpad-Ångermanland passar in i denna bild.

De två ångermanländska skatterna Djuped och Rossvik visar på kontakt med Danmark. Det stora antalet Knutmynt, speciellt den senare typen Pointed Helmet, är direktimporterat. Sambandet med Kelstrup och Ennerskatterna antyder att mynten kan ha erhållits i Danmark. Kanske kan mynten vara del av en gäld. Knut skall år 1018 ha uttaxerat £ 72 000 till förmån för sin armé enligt ett fördrag med Edmund 1016. Dessa antags vara utbetalda med Quatrefoil mynt då präglingen av dessa ökades med 50%. I de skandinaviska skatterna är det dock den senare Pointed Helmet typen som dominerar (Jonsson 1994: 215, 219).

De tyska och engelska mynten i de tre norrländska skatterna verkar kunna härledas till österjöområdet vid Jyllands östkust, Mecklenburgbukten och Oders mynning.

7. SAMMANFATTNING

Under 1000-talets första decennier, d.v.s inom den period som kallas yngre vikingatid, finns i Ångermanland indicier som pekar på ett samband med kung Knut i England. I fall detta samband kopplas till gälden som utbetalades 1018 kan kontakterna ha varit av politisk karaktär. På något sätt har Ångermanland fått del av gälden. Under yngre vikingatid sker en kraftig byggnadsexpansion i Ångermanland och Medelpad vilken pekar på att området blir rikare och därför får mer makt. Kanske finns i detta område män som deltar i det politiska spelet kring södra östersjön.

Varför sker denna expansion i detta område och under denna period? Kanske finns svaren att söka i senare skeden i utvecklingen kring östersjön. Talvios undersökning av friesiska mynt i Skandinavien, Ryssland och Östra Baltikum vilka visar att det finns betydligt fler friesiska mynt i Ryssland och Karelen än i hela Skandi-

navien i skatter från 1050-tal och senare (de friesiska mynten utgör ca. 80% av skatterna) (Talvio 1983: 195-200). De friesiska myntens framträdande roll i de tre norrländska skatterna lockar till att söka paralleller mellan Medelpad-Ångermanland och t.ex Karelen, trots att de karelska skatterna nedläggs ca 30 år senare och har en betydligt större andel friesiska mynt. Det finns en topografisk likhet mellan Medelpad-Ångermanland och Karelen. Bägge områdena har tillgång till stora skogsområden samt vattendrag -- Ångermanälven och Finska viken. Det är inte en orimlig tanke att människor i dessa områden bedrivit handel med friesiska köpmän. Huruvida frieserna färdades till västernorrland eller om norrlänningarna for till Östersjöns sydliga vatten är en intressant fråga som dock ej behandlas i denna uppsats. Varorna, främst bestående av pälsar och hudar fanns att tillgå i inlandets skogar där man kan ha krävt dem i skatt av samerna eller jagat själv. Kanske var denna handel orsaken till Medelpad-Ångermanlands välstånd. Vidare frågor är varför i så fall kontakterna med frieserna avtar till förmån för Karelen och Ryssland. Kanske flyttas tyngdpunkten i norra Sverige längre söderut och Dalarna med den begynnande malmbrytningen? Avslutningsvis vill jag påstå att Medelpad-Ångermanland har en framträdande och autonom roll i östersjöområdet under 1000-talets första decennier.

* * *

LITTERATUR FÖRTECKNING

Publicerad litteratur

- Albrechtsen, B. 1976. *Vikingerne i Franken*. Odense.
- Biederman, H. 1989. *Symbol lexikonet*. München.
- Bolin, S. 1945. Gotlands vikingastidsskatter och världshandeln. *Boken om Gotland*. Stockholm. s. 125-137.
- Burström, M. 1993. Silver as bridewealth an interpretation of viking age silver hoards on Gotland, Sweden. *Current Swedish Archaeology*, Vol. 1. s. 33-37.
- Callmer, J. 1979/80. Topographical notes on some Scanian viking period and early medieval hoards. *Medd. från Lunds universitets historiska museum*, s. 32-149.
- Cach, F. 1970. *Nejstarsi ceske mince, ceske denary do mincovni reformy Bretislava I*. Prag.
- Christophersen, A. 1989. Royal authority and early urbanization in Trondheim during the transition to the historical period. *Arkeologiske Skrifter Historisk Museum No. 5*. Universitetet i Bergen. Festskrift till Asbjörn E. Herteig. s. 91-135.
- Clarke, H. 1983. English and Baltic trade in the middle ages. An evaluation of the evidence. *Society and trade in the Baltic during the viking age. Acta Visbyensia VII*. Uddevalla. s. 113-120.
- Dannenberg, H. 1876-1905. *Die Deutschen Münzen der Sächsischen und Fränkischen Kaiserzeit 1-4*. Berlin.
- Fehring, G. 1985. The archaeology of early Lübeck: The relation between the Slavic and German settlement sites. *The comparative history of urban origins in non-roman europe: Ireland, Wales, Denmark, Germany, Poland and Russia from the ninth to the thirteenth century. Part i*. Clarke, H.B. och Simms, A. (red). Oxford. s. 267-287.
- Filipowiak, W. 1991. *Wolin-Jomsborg. En vikingetids-handelsby i Polen*. Roskilde.
- Gumowski, M. 1939. *Corpus Nummorum Poloniae*. Zeszyt 1. Monety X, XI, W. Krakow.
- Herrmann, J. 1985. Hinterland, trade and craftworking of the early trading stations of the northwestern slavs. *The comparative history of urban origins in non-roman europe: Ireland, Wales, Denmark, Germany, Poland and Russia from the ninth to the thirteenth century. Part i*. Clarke, H.B. och Simms, A. (red). Oxford. s. 249-266.
- Hildebrand, B.E. 1881. *Anglo-sachsiska mynt i Svenska Kongliga Myntkabinettet, funna i Sveriges jord*. Stockholm.
- Hårdh, B. 1992. Silver hoards as a mirror of economic systems; methodological problems in interpreting the hoards. *Medieval Europe 1992. Exchange and Trade, vol. 5*. s. 51-55.
- Hårdh, B. 1993. *Grunddragen i Nordens förhistoria*. Kompendium för ARK 021. Institutionen för arkeologi, Lunds Universitet.
- Jonsson, K. 1993. The routes for the importation of German and English coins to the Northern Lands in the Viking Age. *Fernhandel und Geldwirtschaft Beiträge zum Deutschen Münzwesen in Sächsischer und Salicher Zeit*. Ergebnisse des Dannenberg-kolloquiums 1990, Kluge, H., Sigmaringen.
- Jonsson, K. 1994. The coinage of Cnut. *The reign of Cnut, king of England, Denmark and Norway*. Rumble, A. (ed.). London. s. 193-230.
- Katz, V. 1929. *A thousand years of Bohemian official coinage*. Prag.
- Kluge, B. 1991. *Die Salier. Deutsche Münzgeschichte von der späten Karolingerzeit bis zum Ende der Salier*. Sigmaringen.
- Leciejewicz, L. Polish archaeology and the medieval history of Polish towns. *The comparative history of urban origins in non-roman Europe: Ireland, Wales, Denmark, Germany, Poland and Russia from the ninth to the thirteenth century. Part i*. Clarke, H.B. och Simms, A. (eds). Oxford. s. 335-351.
- Lundström, L. 1973. *Bitsilver och betalningsringar: Studier i depåfynd från vikingatiden påträffade mellan 1900 och 1970*. Theses and papers in north-european archaeology 2. Stockholm.
- Malmer, B. 1983. Circulation of monetary silver in the Baltic area during the viking age. *Society and trade in the Baltic during the viking age. Acta Visbyensia VII*. Uddevalla. s. 185-194.
- Polskie Badania Archeologiczne, Tom 10. *Polskie Skarby Wczesnosredniowieczne*. Inwentarze, Tom. 1-IV. Redaktor Witold Hensel. Instytut Historii Kultury Materialnej, Polskiej Akademii Nauk.
- Sawyer, P. 1985. *Kungar och vikingar*. Malmö.
- Stenberger, M. 1964. *Det forntida Sverige*. Uppsala.
- Talvio, T. 1983. The Frisian element in the coin, hoards of the late viking age in Scandinavia, Russia and the East Baltic lands. *Society and trade in the Baltic during the viking age. Acta Visbyensia VII*. Uddevalla. s. 195-200.
- Thunmark, L. 1974. Stämplat på gotländskt vikingasilver. *Gotländskt Arkiv*.

Östergren, M. 1986. *Silverskatter och boningshus*. Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar/RAGU, Arkeologiska Skrifter nr 1986:1.

Opublicerad litteratur

- Alleson, S. 1992. *Den biskopliga myntningen i Metz, en studie baserad på de svenska vikingatida fynden*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Heljedal, K. 1989. *Undromskatten och andra vikingatida silverskatter i Ångermanland*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Umeå Universitet.
- Kilger, Ch. 1992. *Magdeburgmynt och sachsenpfennige. En fallstudie baserad på det svenska materialet*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Kjellgren, R. 1993. *Myntningen i Friesland under vikingatiden*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Persson, C. 1992. *Engelska mynt i svenska skatter, en studie av de vikingatida depåernas sammansättning med utgångspunkt från de engelska mynten*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Prgomet, L. 1992. *Böhmiska mynt i fynd från vikingatiden, en analys med utgångspunkt i det svenska fyndmaterialet*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Svensson, S. 1993. *Vikingatida myntprägling i Toul och Verdun*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Tasakis, T. 1992. *Myntningen i Würzburg och Bamberg under sen vikingatid. En analys baserad på det svenska fyndmaterialet*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Wennerstrand, E. 1994. *Stademynt i svenska skatter från yngre vikingatid*. B-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.
- Wätz, A. 1992. *Vikingatida tyska mynt, en analys av mynt präglade i Deventer*. C-uppsats, arkeologiska institutionen, Stockholms Universitet.

APPENDIX

Tre skattfynd i Västernorrland

Karta 1. Svenska fyndorter, 1020-tal

Karta 2. Danska fyndorter, 1020-tal

Karta 3. Västslaviskt område

Karta 3.1. Fyndorter i Storpolen, 1020-tal

Karta 3.2. Fyndorter i Pommern, 1020-tal

Karta 3.3. Fyndorter i Masowien, 1020-tal

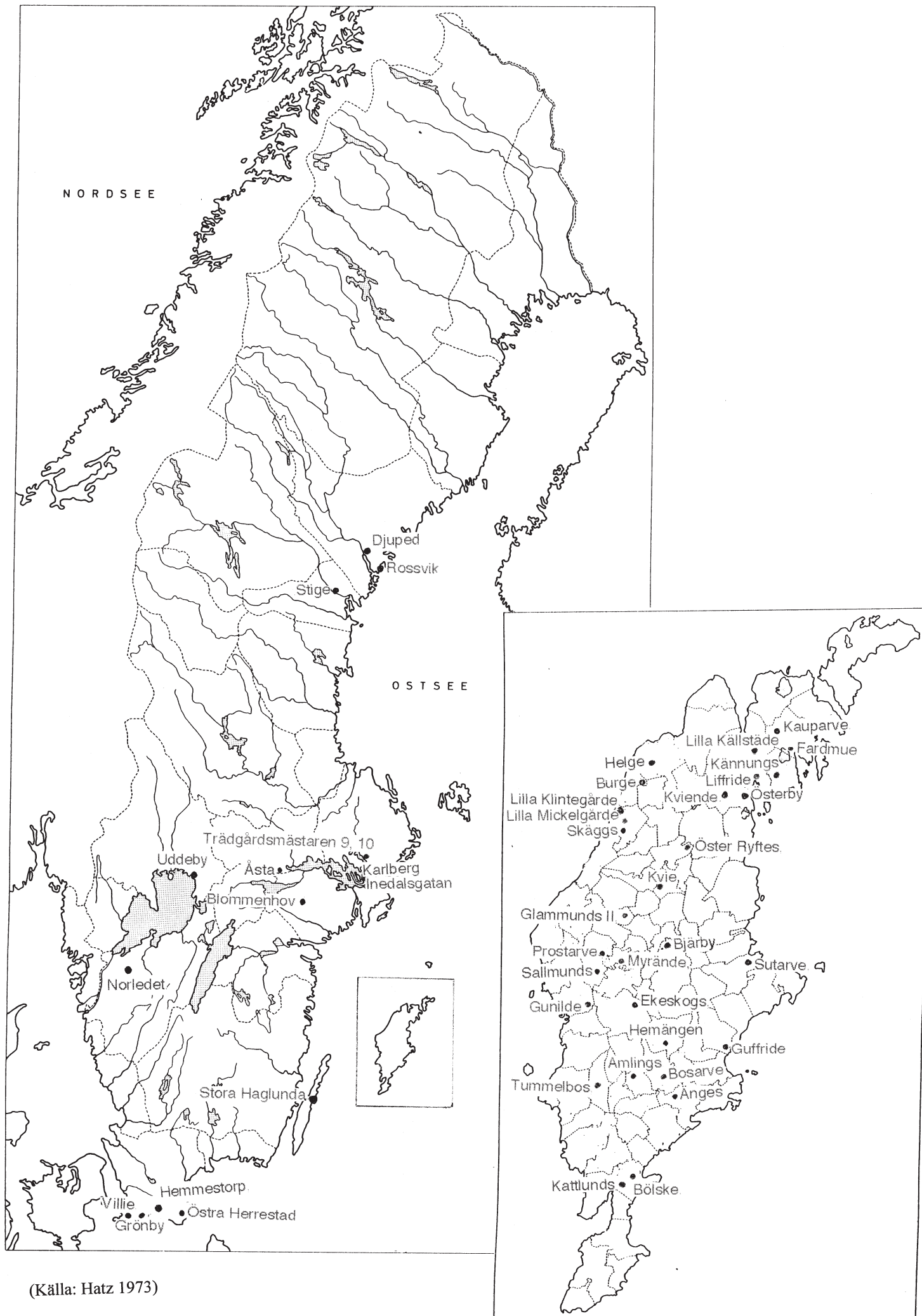
Karta 3.4. Fyndorter i Lillpolen, 1020-tal

Karta 3.5. Fyndorter i Böhmen, Schlesien, 1020-tal

Karta 3.6. Fyndorter i Polabien, 1020-tal

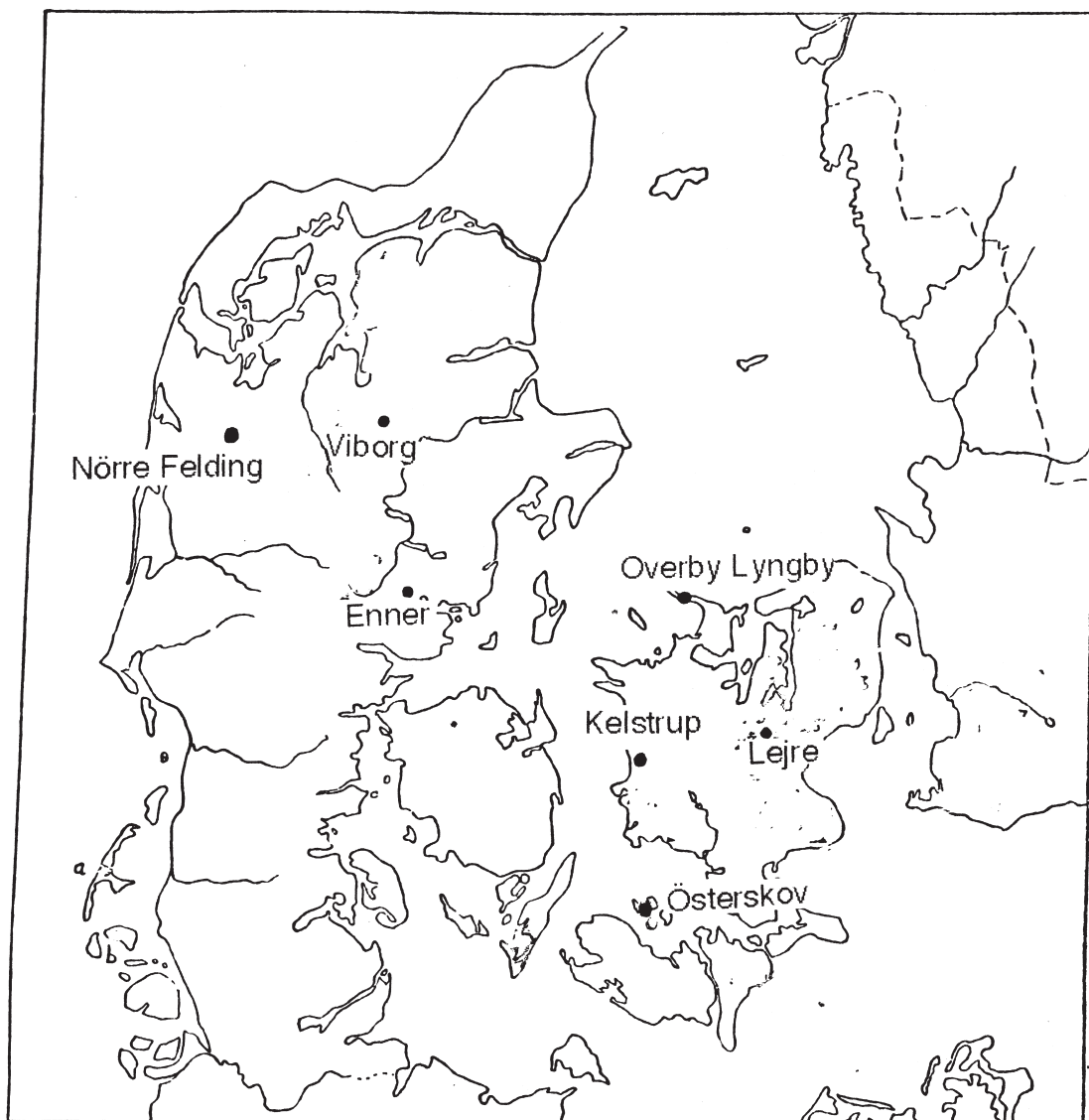
Karta 4. Tyska myntorter, 919-1140

Karta 1. Svenska fyndorter, 1020-tal

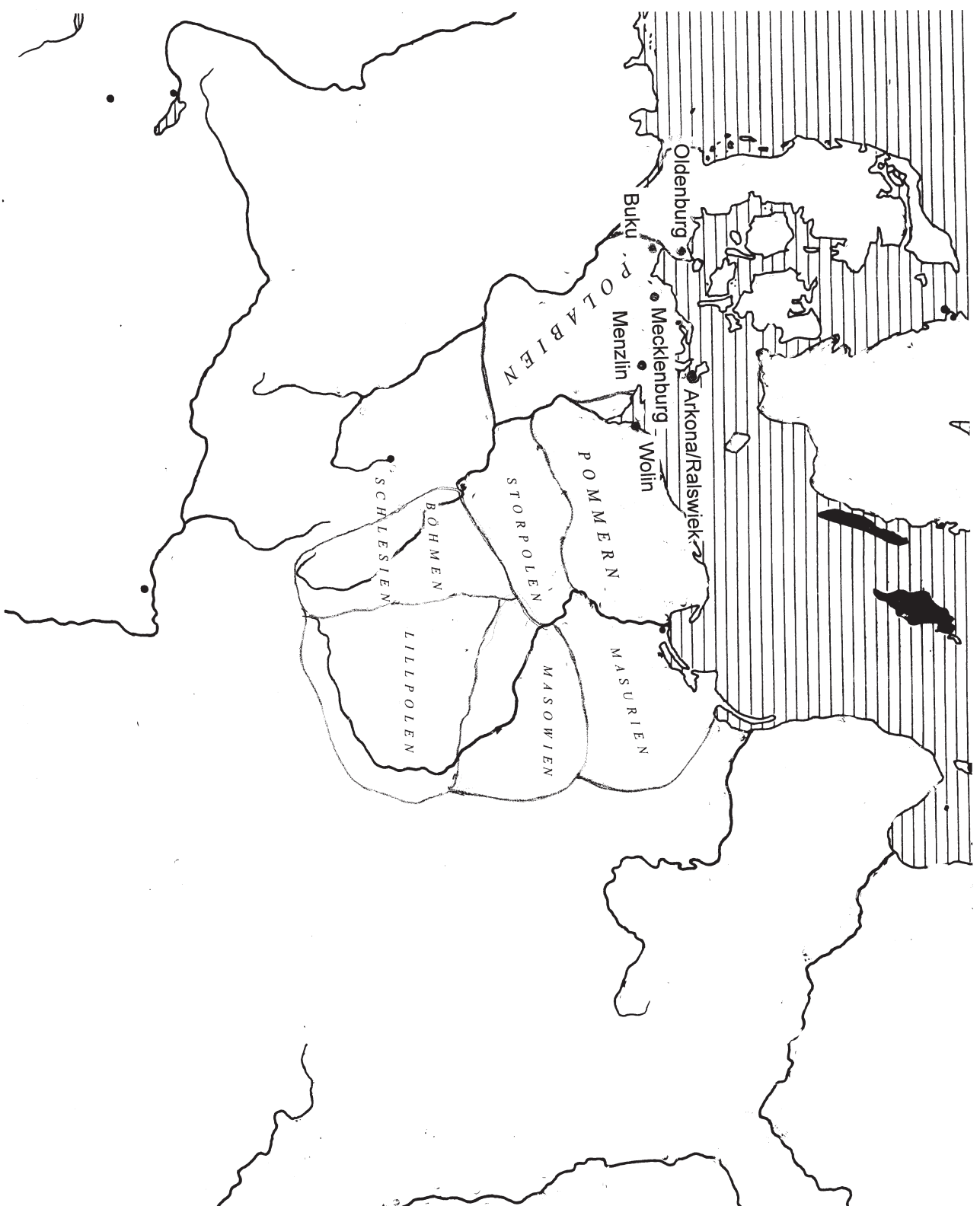
(Källa: Hatz 1973)

Karta 2. Danska fyndorter, 1020-tal

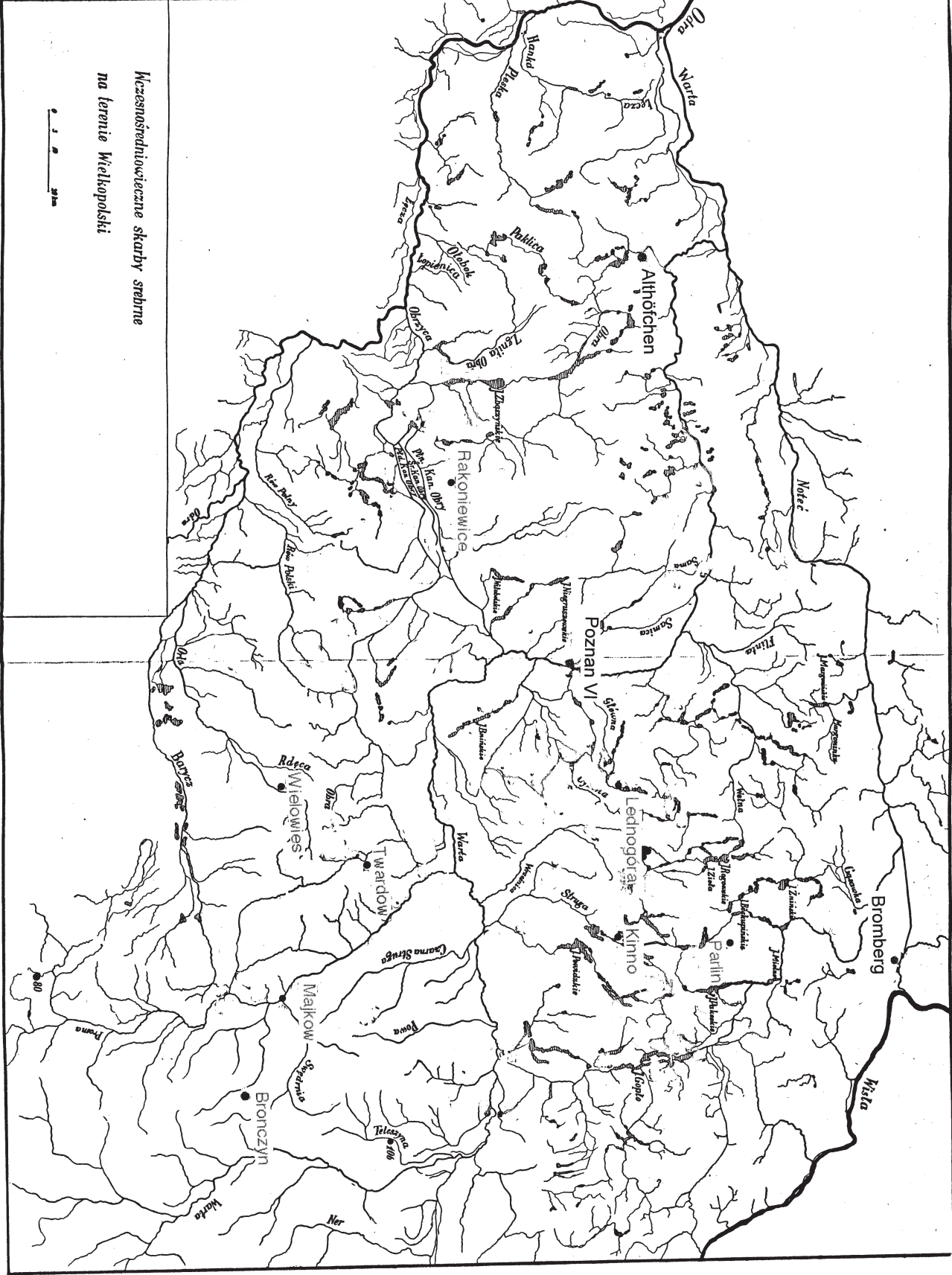

(Källa: Skovmand 1942)

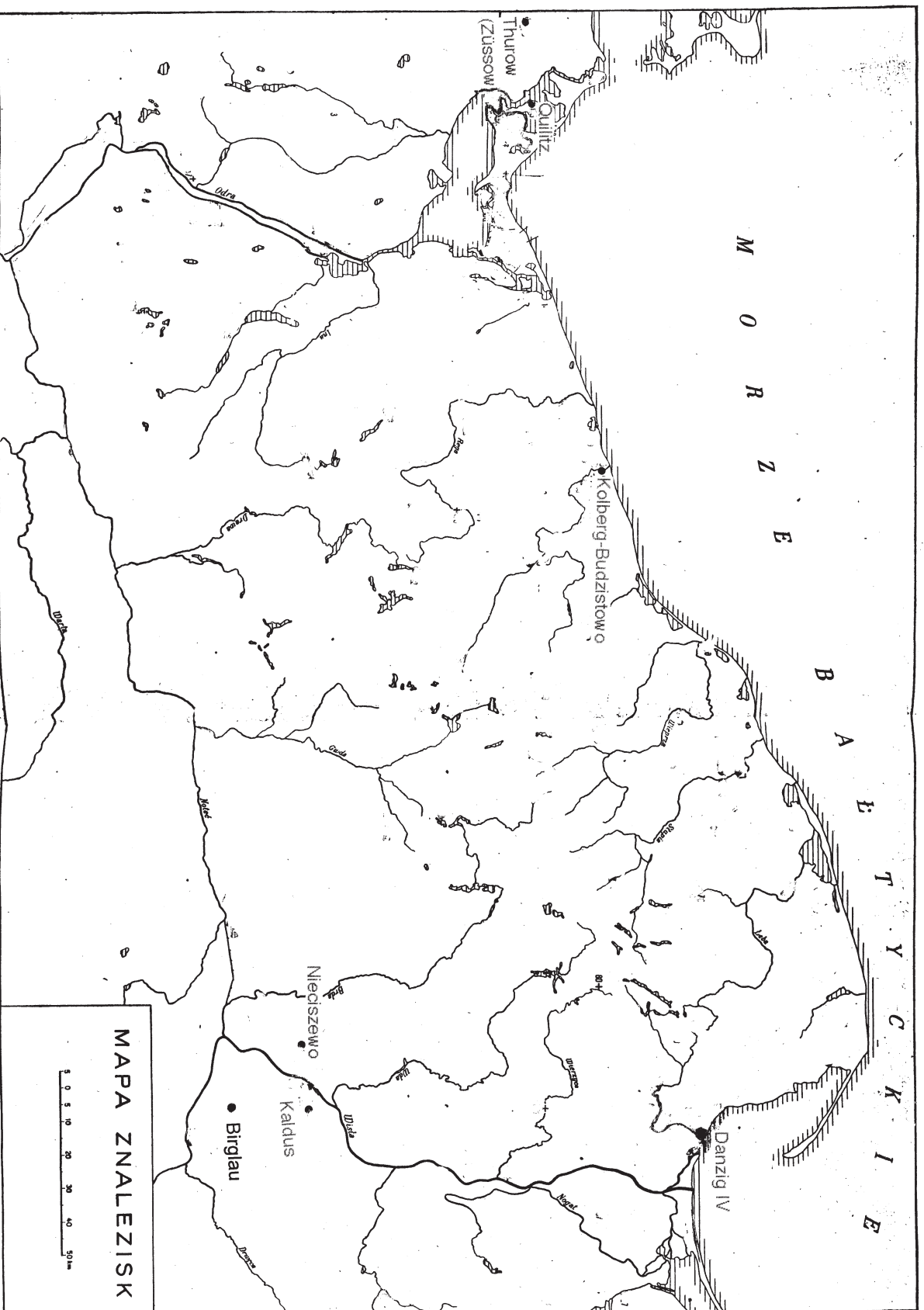
Karta 3. Västslaviskt område

Karta 3.1. Fyndorter i Storpölen. 1020-tal

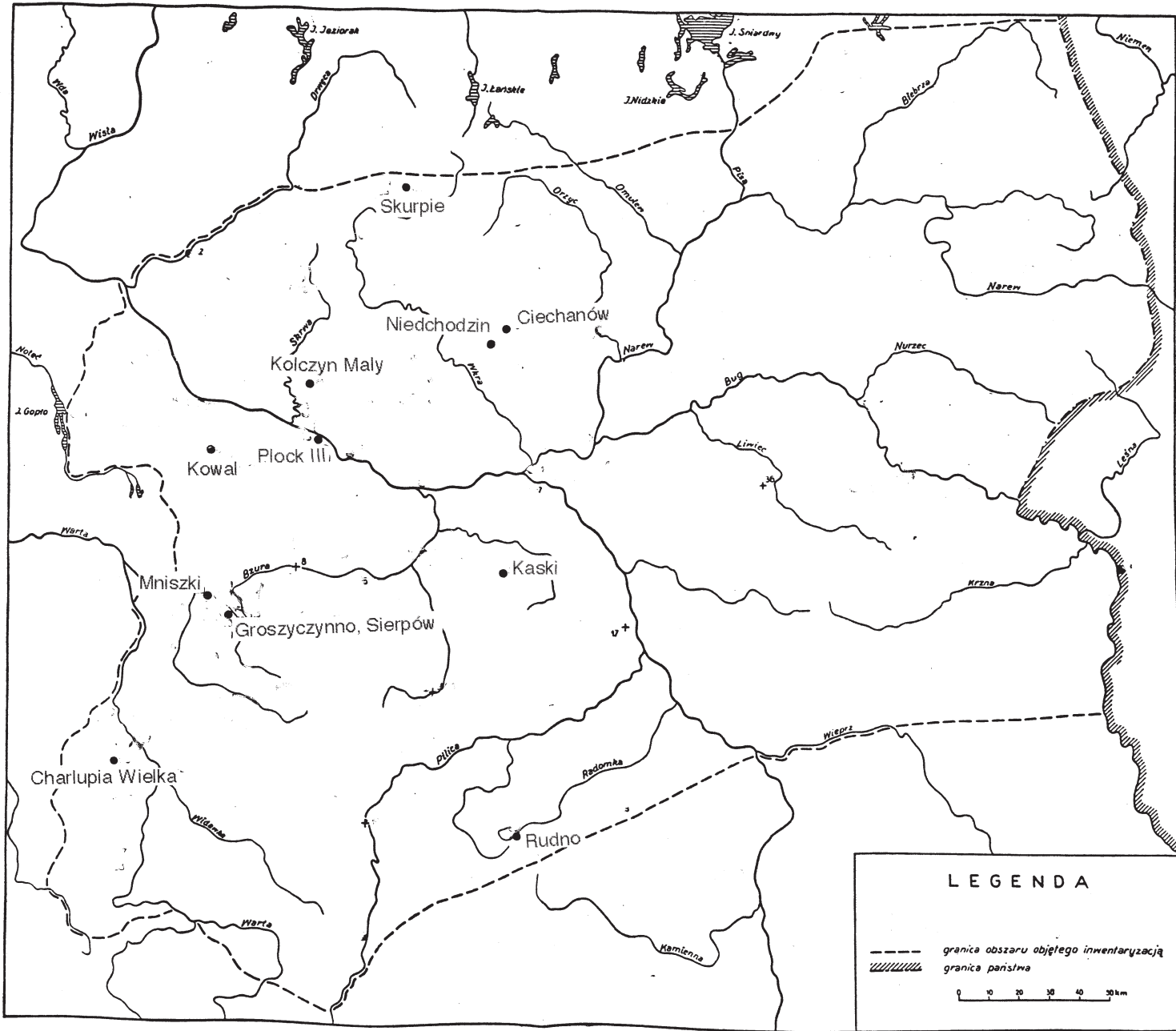

Karta 3.2. Fyndorter i Pommern, 1020-tal

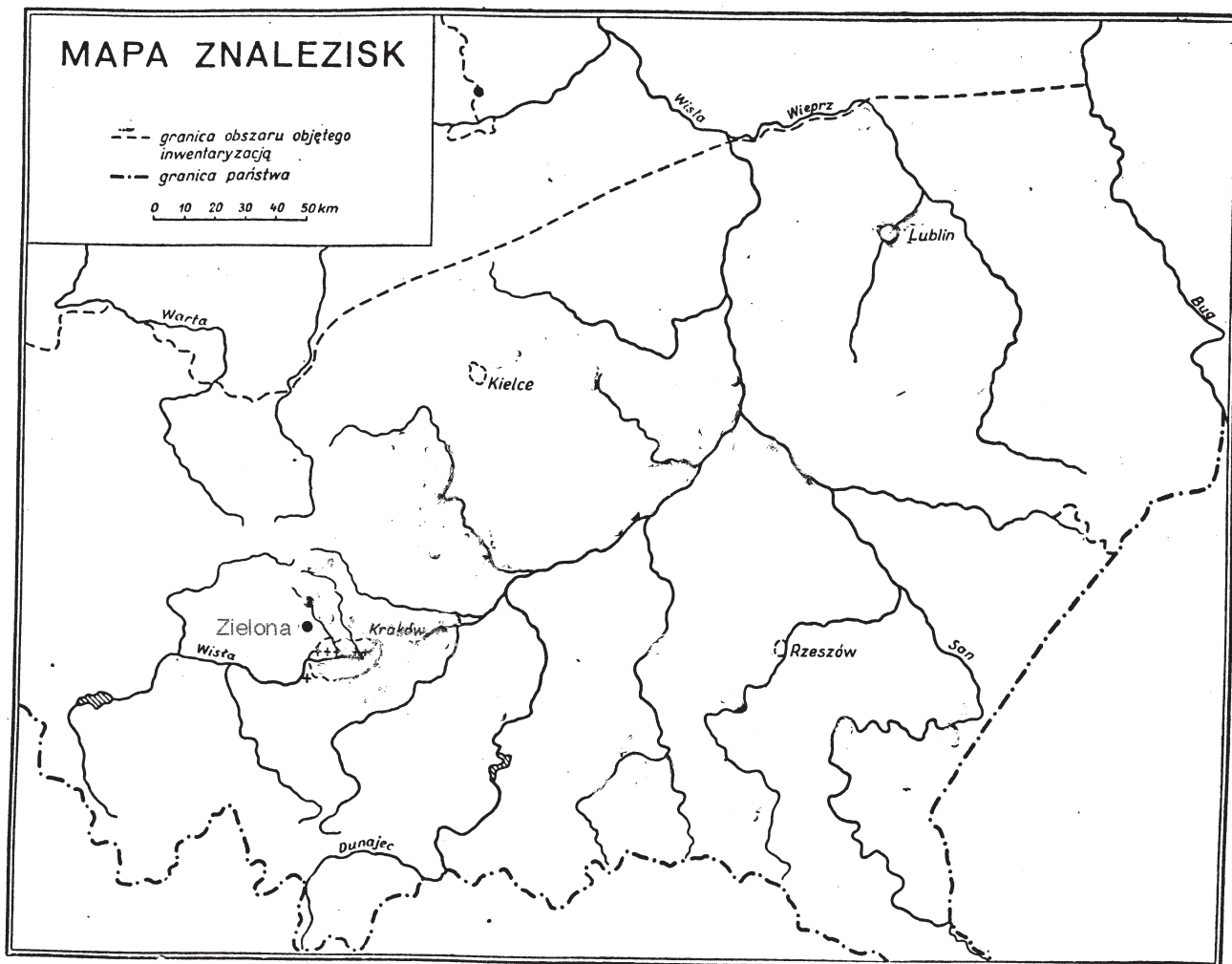
(Källa: Polskie Badania Archeologiczne, Tom I-IV)

Karta 3.3 Fyndorter i Masowien, 1020-tal

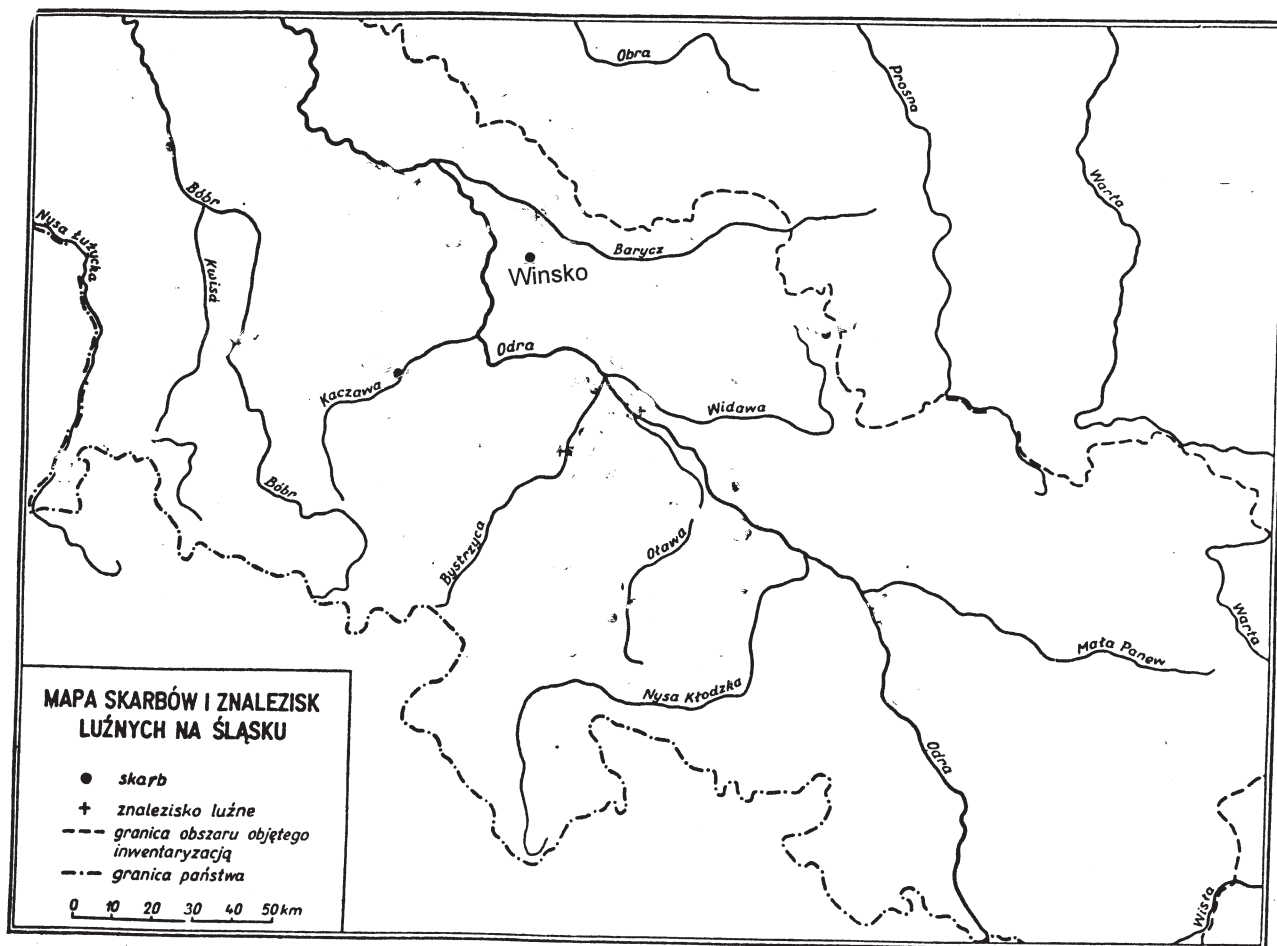

(Källa: Polskie Badania Archeologiczne, Tom I-IV)

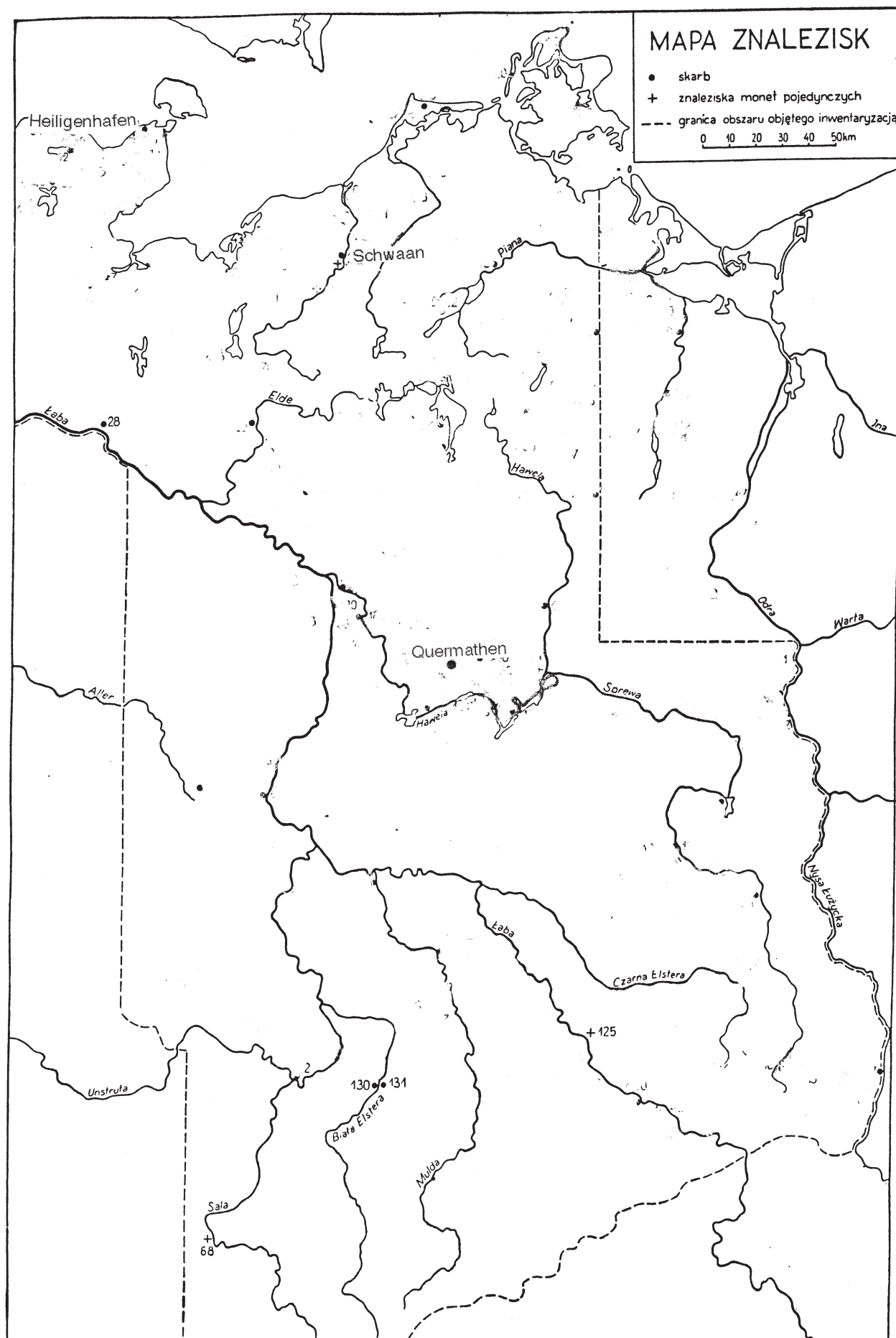
Karta 3.4. Fyndorty i Lillpolen, 1020-tal

Karta 3.5. Fyndorty i Böhmen, Schlesien, 1020-tal

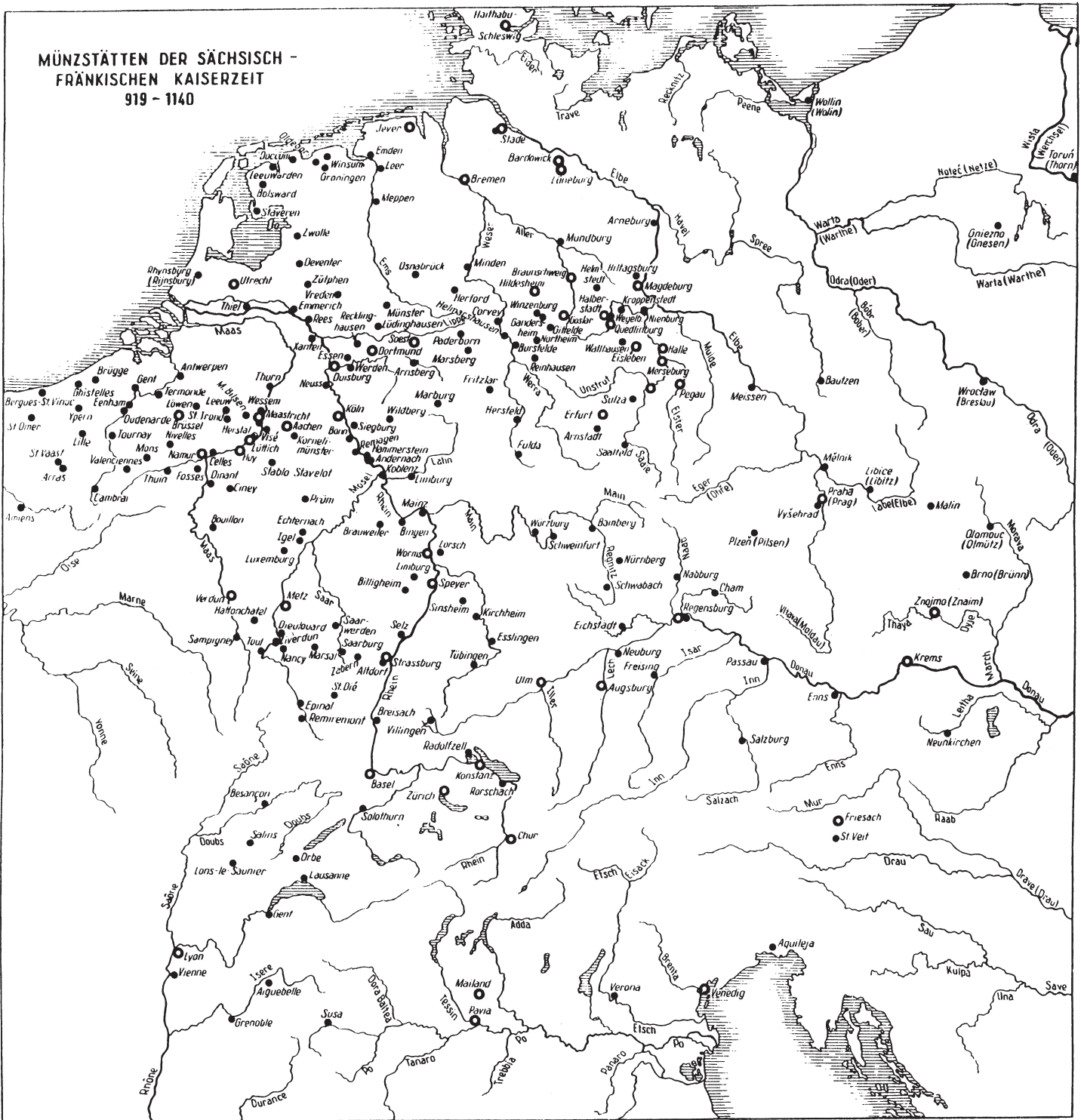

Karta 3.6. Fyndorter i Polabien, 1020-tal

(Källa: Polskie Badania Archeologiczne, Tom I-IV)

Karta 4. Tyska myntorter 919-1140

(Källa: Kluge 1991)